...БИБЛИОТЕКА ... ТЫВА
А.С.ПУШКИНА

ШЫН

Ниитилел-политиктиг солун

1925 чылдың август 31-де үнүп эгелээн

№ 101 (17902)

2010 чылдың август 26, четверг

Садар өртээ 5 рубль.

e-mail: shyntuva@mail.ru

Усинск оруун тудуп эгелээниниң 100 чылынга

...ыр чедириишкиннери

**Тываның орук
...ажыл-агыйының хүндүлүг
ажылдакчылары!**

...айгамчыктыг болуушкун–
...ск оруунуң юбилейи-биле
... чедирип тур бис!

...10 чылдың август 26-да
...й губерниязының Минусинск
...зиниң Григорьевка суурга
...ияның болгаш Тываның
...нда харылзааны тургускан
...у хүрээге улуг мөргүл кылган
...а, тудуп эгелээн.

...инск оруун төлевилээниниң
...ш тудуп эгелээниниң төөгүзү
...ныг Россияның үезинде
...стиң болгаш күрүнениң эрге-
...арын дүүштүрүп болурунуң
...ижээ болган. Сибирьниң сайгарлыкчы садыгжыларының эгелээшкини-биле Саян таварыштыр туттунуп эгелээн орук үе эрткен соонда тыва болгаш орус улустарның аразында найыралдың болгаш кады ажылдажылганың оруу апарган.

Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында тыва чоннуң фронтуже чоруткан дузаламчызы Усинск оруу-биле ажып турган. Олла оруктап бистиң чаңгыс черчурттугларывыс дайынче аъттанган болгаш Тывазынче тиилелгелиг ээп чанып келгеннер.

Дайын сөөлүнде чылдарда ол оруктап республикаже тракторлар болгаш көдээ ажыл-агый машиналары, үлетпүр бүдүрүлгезин болгаш тудуг индустриязын сайзырадырынга херек дериг-херекселдер, чоннуң хереглел барааннары үзүк-соксаал чокка кээп турган, Тывадан–арга-ыяшты, дагдүгүн, хөмүр-дашты, кобальтыны, көдээ ажыл-агый продукциязын сөөрткен машиналар шуушкан.

Чүс чыл эрткенде, бодунуң адын солуп каапкан орук амгы үеде, «дугуй кырында республиканың» транспорт аргыжар кол судалы, улуг чуртче үнер оруу болгаш аалчылар хүлээп алыр чери апарган.

Усинск оруунуң чүс чылын демдеглеп тура, даглыг черниң нарын, берге байдалдарында ажылдап турган баштайгы тудугжуларга чоргааралывысты болгаш хүндүткеливисти илергейлеп, орукка амытынындан чарылган кижилерге мөгейип турар бис.

Амгы үеде федералдыг ужурдузалыг М-54 «Енисей» деп, Усинск оруу ооң кезии болуп кирген, автоорукта Тываның, Красноярск крайның болгаш Хакасияның орукчулары ажылдап, боттарының каттышкан күжениишкиннери-биле ону чаагайжыдып, объектилерни тудуп, чаа-чаа оруктарның эгезин салып турарлар.

Усинск оруу чүгле хоорайларны болгаш регионнарны каттыштырып турар эвес, ол эрткен болгаш амгы үелерни база каттыштырып турар. Ол оруктап Тыва Россияже углай, бодунуң келир үезинче базымны кылган.

Юбилейлиг хүнде республиканың бүгү орукчуларынга оларның чаагай тургузукчу күш-ажылынга чаа-чаа чедиишкиннерни, кадыкшылды, аас-кежикти болгаш бүгүле эки чүүлдерни күзедивис!

**Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.
Тыва Республиканың Улуг Хуралының Хоойлужудулга палатазының даргазы В.ВАЛЬКОВ.
Тыва Республиканың Улуг Хуралының Төлээлекчилер палатазының даргазы Х.МОНГУШ.**

**Тыва Республиканың орук
адырының хүндүлүг
ажылдакчылары!**

2010 чылдың август 26-да Усинск оруун тудуп эгелээнинден бээр 100 чыл оюн демдеглээр бис. Кижи эртер аргажок тайга-даскыл черге шинчилел ажылдарын кылган, төлевилелин тургускан, оңгулчиңгил черлерге, сырый ыяштарның аразынга орукту туткан, шапкын хемнерни болгаш дагларда сугларны кежир көвүрүглерни салган кижилерниң турасказынга хүндүткелди болгаш өөрүп четтириишкинни илередири күзенчиг-дир, оларның маадырлыг күш-ажылының ачызында ол чер автомобиль чоруур чазаглыг орук апарган.

Бо кайгамчык хүнде силерге быжыг кадыкшылды, аас-кежиин болгаш бүгү-ле эгелээшкиннерге чедиишкиннерни, төрээн Тывавыстың чечектелиишкинин күзедим!

Тыва Республиканың орук-транспорт комплекизи болгаш харылзаа сайыды О. СААЯ.

Чазак Даргазының ажыл-албаны

БИР ДЕМ-БИЛЕ АЖЫЛДААР

...Дүүн, август 25-те, Тыва Республиканың Чазааның ...ргазы Ш.В.Кара-оол «Тываполиграф» кызы...арлаттынган ниитилелдиң коллективи-биле ...урашкан.

...ги шаг-биле чугаалаар болза,
...а бир дугаар үндезилеттинип
...стунган бүдүрүлгелерниң
...эзи–тыва типографияның
...дакчылары-биле ужуражылга
...-чарлыг болганын айытпас
...ок. Чүге дизе ында ынчангы
... республикага ат-алдары
... турган кижилер боттарының
...ын олуттарын ээлеп артып,
...бликада үнүп турар солун-
...үлдерни, номнарны чырыкче
...рүп, чонга бараан болуп
...лар. Бүдүрүлге номнарның
...н кадыг, кылагар кылдыр бүдүрүп үндүрүп, солун-сеткүүлдерни, парлалга продукциязын парлап турар республикада чаңгыс типография болуп турар.

Бүдүрүлгениң цехтерин Чазак Даргазы көрүп, ажылдакчылар-биле ажык чугааны кылган. Ужуражылга үезинде «Тываполиграф» бүдүрүлгезиниң директору Анна Кенденовна Хертек бүдүрүлгениң амгы байдалынга доктааган. Типографияның дериг-херекселдери 20-30 чыл четкен, эргижирээн, чаа дериг-херекселдер садып алыр арга чок. Чүге дизе парлаан чүүлдерниң хөй кезиин хол-биле кылып турар. Чижээ,бистиң «Шын» солуннуң иштики арыннарын парлаан соонда ону солун иштинче хол-биле киир суп турар болгаш үндүрген продукцияның өртээ улгадып турар. Ооң уржуундан, продукция кылдырып алыксаан чагыкчылар Саян артынга продукциязын ийи катап чиик өртекке парладып ап турар апарган. Ынчангаш рыноктуң аайы-биле чижилге-биле ажылдаар арга чок болуп турар.

Чуруктарда Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш.В.Кара-оол типографияның цехтеринде ажылдакчылар-биле ужуражылга үезинде.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш.В. Кара-оол Тываның Улустуң чогаалчызы, Дарганың культура талазы-биле чөвүлекчизи А.А. Даржай бо айтырыгны үр үеде тургузуп келгенин, ынчангаш типографияга чаа дериг-херекселдерни тургузары-биле кандыг шиитпирни үндүрүп болур дээрзин өөренип көөрү-биле ол саң-хөө сайыды Ю.А. Килижековту, экономика сайыдының бирги оралакчызы А.К. Артынаны, чер болгаш өнчү-хөреңги сайыды О.В. Дугур-Сюрюнну таныштырып, келир чылдың бюджединче чүнү киирип болурунуң дугайында бодунуң санал-оналын киирген. Дарганың санап турары-биле чаа технологияны шиңгээдип алырынга бедик мергежилдиг кадрлар негеттинип турар, оларны өөредир талазы-биле ажылды шыңгыырадыр. Үениң негелдезинге дүүштүрген амгы үениң техниктиг дериг-херекселдери-биле холбаалыг делгелгелерге киржип, чаа техниканы өөренип тургаш, күрүнеден чээли алырының аргаларын ажыглаары чугула дээрзин айыткан. А бодунуң талазындан бүгү-ле бар аргалар-биле дузалажырын, хоозураашкындан бир дем-биле үнерин, ынчалза-даа ол база-ла удуртукчудан кончуг улуг хамаарылгалыг, ооң тывынгыр-сагынгыр, чаа технологияны үениң аайы-биле сайгарып билирин үе негеп турар дээрзин Чазак Даргазы айыткан.

Ужуражылга соонда Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш.Кара-оол бүдүрүлгениң 3 ажылдакчызының ооң адынга киирген билдириишкиннеринге харыы бээри-биле оларны хүлээп алган.

Бистиң корр.

Ай-кыс МАСПЫК-ООЛДУҢ тырттырган чуруктары.

Наадымга уткушт

УЛУГ ЧОРГААРАЛ, ООН АРТЫК БЕДИК ХАРЫЫСАЛГА...

• Чагырга даргазы-биле ажыл-херекчи чугаа

Наадым — шаг-төөгүден тура, республиканың көдээ ажыл-агый ишчилериниң байырлалы. Ук байырлал — бүдүн чылдың ажылын түңнээр найыр. Ооң кол сорулгазы — көдээ ажыл-агыйның күш-ажылчы кижилериниң ажыл-ижинге үнелелди бээри, ук адырда чедиишкинниг ажылдап турарларны деткиири, оларның белен эвес ижин үнелеп, чугулалап демдеглээри. 2007 чылда Наадымны көдээ ажыл-агый талазы-биле көргүзүглери бедик дээн кожуунга эрттирер дугайында шиитпир хүлээп алдынган. 2008 чылда ол көргүзүглер талазы-биле Өвүр, а 2009 чылда — Сүт-Хөл кожууннары тергиидээн турган. Бо чылын Наадым байырлалын эрттирер эргени Кызыл кожуун чаалап алган болгай.

Байырлал бүдүүзүнде ук кожуунда Наадымга белеткел ажылдары кандыг байдалда чоруп турарын номчукчуларга сонуургадыры-биле, Кызыл кожууннуң чагырга даргазы Виктор Григорьевич Глухов-биле ажыл-херекчи чугаа кылдывыс.

Кызыл кожууннуң чагырга даргазы В.Г.Глухов.

— Чугаавыстың эгезинде Наадымның эртер хүннериниң дугайында тодаргайы-биле чугаалап берип көрүңерем, Виктор Григорьевич.

— Шагдан тура, Наадым чаңгыс эвес, а каш хонук дургузунда уламчылаар турган болгай. Бо удаада база бис ол чаңчылдан ыравас бис. Сентябрь 16-ның хүнүнде кожууннардан келген Наадым киржикчилериниң бүрүткели эгелээр. Ол хүн Кызыл кожуун аалчыларын уткуп алыр. 17-де Наадымның байырлыг ажыдыышкыны, а 18-те хүреш, аът чарыжы дээш, оон-даа өске хөй байырлыг хемчеглер болуп эртер. Байырлалды бо хүннерде эрттирериниң дугайында шиитпир ТР-ниң Чазааның доктаалы-биле быжыглаттынган. Ооң тодаргай планын МИЧ-терге парлап, чурттакчы чон аразынга калбаа-биле чарлаар бис.

— Ай-хүн айтырыы билдине берди. А байырлалдың эртер черин баш удур билип алыры солун болгу дег...

— Байырлалдың кол хемчеглери Кызыл хоорайның чанында Тос-Булак деп черге эртер. Аңаа чаңчыл езугаар өглер хоорайжыгажын тургузар, хүреш, аът чарыжы чаңчыл езугаар байырлалды каастаар. Ол-ла черге көдээ ажыл-агый делгелгезин, ол ышкаш Кызыл кожуунда амгы үеде бар азырал мал-маганның янзы-бүрү хевирлериниң делгелгезин чорудар. База бир өглер хоорайжыгажын Кызылдың парыгынга тигер деп планнап турар. Өглер чанынга аныяктарга танцы-самны, хөгжүмнү организастаар.

Тыва чоннуң кандыг-даа байырлалы хүреш чокка эртпес болгай. Ону «Хүреш» стадионунга организастаар. Совет Тываның 5 чылы аттыг стадионунга эрттирер арганы база көрүп турар.

— Байырлыг хемчеглерниң хөй кезии Кызылга болур хевирлиг-дир. Чүге ындыг болганы ол?

— Наадымның байырлыг ажыдыышкынынга тураскааткан хемчеглер найысылалга эртер деп шиитпирни оргкомитет хүлээп алган. Бо таварылгада, Кызыл кожуун республиканың найысылалындан ырак эвес турары биске эптиг байдалды тургузуп турар. Ынчангаш Наадымның байырлыг хуралы Улусчу чогаадылга бажыңынга эртер. Аңаа ооң киржикчилерин, көдээ ажыл-агыйның тергиинннерин уткуур, хүлээп алыр. Байырлыг концертти база аңаа көргүзер. Көдээниң тергиин дээн ишчилеринге шаңнал-макталдарны база ооң сценазынга тыпсыр.

— А кожуун девискээринге кандыг хемчеглер көрдүнүп турарыл?

— «Муңчу малчыннар» клувунуң байырлыг чыыжы Кызыл кожууннуң төвү Каа-Хем суурнуң Солаан Базыр-оол аттыг Культура бажыңының баазазынга эртер. Шак ол хемчегни төлептии-биле чорудар дээш ында амгы үеде капитал септелгени кидин түлүк чорудуп турар.

Ынчап кээрге, найырның кол эртер черлери дээрге-ле Тос-Булак — Солан Базыр-оол аттыг Культура бажыңы — Улусчу чогаадылга бажыңы, Национал парк боор турар.

— Чаңчылчаан бо хемчеглерден аңгыда, кандыг-бир солун чаа чүүлдер көрдүнүп турар бе?

— Үстүнде адааным чүүлдер кол хемчеглер-дир. Оларның иштинде хүн бүрүнүң биче хемчээлдиг аңгы-аңгы оюн-тоглаа хемчеглери база бар. Чижээ, Каа-Хем сүүрга, кожуун чагыргазының бажыңының чанынга Наадым хүнүнде аныяктарның танцы-самын, оюн-тоглаазын организастаар дээн ышкаш оон-даа өске хемчеглер көрдүнүп турар. Оларның дугайында амдыызында делгереңгей чугаалавайн, байырлалдың бичии чажыды кылдыр арттырып каалыңар.

— Наадымны бодунуң девискээринге эрттирер бедик эргени кожуун чүнүң-биле чедип алган деп болурул?

— Ол дээрге ТР-ниң Чазааның республиканың тус чер бот-башкарылга черлериниң ажыл-чорудулгазының талазы-биле чоруткан тускай көргүзүглер деңнелиниң түңнелинде хүлээп алдынган шиитпири-дир. Ынчалза-даа маңаа онза демдеглеп каарым кол чүүл чүл дээрге кожууннуң девискээринде көдээ ажыл-агый бүдүрүлге черлери, ол дээрге Кызылдың куш фабриказы база «Тепличный комбинат» КУБ-тарның ажыттынганы, ТР-ниң Чазааның, ТР-ниң Чазааның Даргазы Ш.В.Кара-оолдуң ол талазы-биле биске көргүскен деткимчезиниң ачызында болган. ТР-ниң Чазааның бодунуң мурнунда салып турары, республиканың девискээринге көдээ ажыл-агый адырын улам хөгжүдер сорулганы чедип алырда бо бүдүрүлгелер улуг-хуузун киирер деп улуг бүзүрел бар, ынчангаш биске база мынчаар бүзүрээни ол деп санап турар мен.

— Бо хүннерде Каа-Хем суурнуң чурттакчылары болгаш аалчылары Шахтерская кудумчузунуң орук шыывын септеп турарын көрүп турар. Бо ажылдар планда көрдүнген турган бе, азы Наадымга белеткел ажылдары боор тураары ол бе?

— Ийе, харын. Каа-Хем суурнуң оруктарын септээри шагда-ла негеттинип келген. Бо ажылдар дээрге планда көрдүнген турган ажылдар-дыр, ынаар республиканың бо чылдың бюджединде Наадым эрттиреринге көрдүнген турган акша-хөреңгини ажыглаан. Шахтерская кудумчузу — Каа-Хем суурнуң төп кудумчуларының бирээзи, ынчангаш ону бирги ээлчегде септеп турарывыс ол. Дараазында суурнуң Таежная, Зеленая, Пригородная кудумчуларын септээр. Ол ышкаш Шахтерскаяга кудумчу чырыын чорудары планда көрдүнген.

— Республиканың шупту кожууннарындан кээр аалчыларны уткуурунга Кызыл кожуун канчаар белеткенип турарыл?

— Аалчылар манап турар улус оран-савазының ишти-даштын эдехере тыртып алыр-ла болгай. Бис база кел чыдар байырлалды төлептии-биле эрттирер дээш, кожууннуң төвү болур Каа-Хем суурнуң дашты-иштин чаартып, көрүштүг, аян-шинчи киирер сорулгалыг бис. Наадымга чедир хуусаа эвээш арткан. Салып алган сорулгаларны аңаа чедир чедип алырда чүгле чагырга чериниң ажылы эвес, а кожууннуң бүгү чурттакчы чонунуң идепкейлиг киржилгези херек. Кызыл кожууннуң төвү — ооң арны болган Каа-Хем суурнуң албан черлериниң, хуу-даа бажыңнарның санитарлыг байдалын экижидип, чаартырынче, кудумчуларын арыглап-аштаарынче албан черлериниң коллективтерин, чурттакчы чонну шефтээр ажылче организастаар ажыл чоруттунуп турар. Чагырга чериниң ажылдакчылары дыштаныр хүн чок ажылдап турар.

— Бүдүн республикада мал чеминиң белеткели калбаа-биле чоруп турар болгай. Кызыл кожуунда бо талазы-биле байдал кандыгыл?

— Наадымга белеткел дээш бо чугула ажылды сула салбайн, ону доктаамал кичээнгейге ап турар бис. Сумуларда белеткээн мал чеминиң хемчээлин удуртулга хүн бүрү демдеглеп турар. Август 23-түң байдалы-биле алырга, кожууннуң девискээринде 8934 га черде сигенни кескен. 8621 тонна мал чеми белеткеттинген азы планныг хүлээлгениң 57,1 хуузу күүсеттинген. Белеткээн нииити мал чеминиң 5246 тонназы чурттакчы чонга онаажыр, а кожууннуң көдээ ажыл-агый бүдүрүлгелери 449 тоннаны кезип белеткээн.

Сиген белеткелиниң кампаниязынга кожуун бо чылын 191 көдээ ажыл-агый техниказын белеткээн, ооң иштинде 82 трактор, сиген кезер 60 машина, 41 дырбааш дээш, өске-даа техника бар. Чүгле Кур-Чер сумузунда 14 сиген кезер машина, 12 дырбааш болгаш 5 хөпээн бөлүкчүзү ажылдап турар. Ында механизастаттынган 7 бригада четчелеттинген, сиген кезикчилериниң ажылы шуудаан.

— Республиканың муниципалдыг тургузугларында сиген кезилдезинге идепкейлиг киришкен албан черлеринге, хуу ажыл-агыйларга, күш-ажылчы кижилерге деткимче көргүзерин ТР-ниң Чазаа доктааткан болгай. Бо хүнде ындыглар кожуунда илереп турар бе?

— Кызыл кожууннуң бюджет организациялары мал чеминиң белеткелинге идепкейлиг киришкенин демдеглээр апаар. Ылаңгыя нииити билиг өөредилге черлериниң коллективтери, школа назыны четпээн уруглар албан черлери, уруглар-
ның болгаш элээдилерның
га» спорт школазы дыка
ажылдаан. Кожууннуң өөр
килдизи бо чугула кампания
тизи-биле 302 кижини хаара
Кожууннуң улусту ажылга
тудар төвү база ажыл чок
жини сезоннуг бо ажылга
туткан. Суму бүрүзүнде 20-
чедир кижи ында ажылдап

Мал чеминиң белеткел
лыпкын темп-биле «Баян-
«Сайыр» МУБ-тары чор
Хол-биле сиген кезер бригад
луг-Хем деп черде Владисла
дуптуң малынга сиген беле
чоруткан. Боттарының кұж
сиген кезилдезин Г.Монгу
А.Седип-оолдуң, В.Янч
болгаш Г.Кууларның өг-бүл
дөргүл-төрелдери чорудуп

***— Мал чеминиң бел
линде одар-белчиир чед
чамдык кожууннарга ду
геттинип турары билд
болгай. Кызыл кожууны
талазы-биле байдал ка
гыл?***

— Кызыл кожуунда амгы
26,4 муң баш шээр болгаш
мал бар. Оларга ниитизи-би
муң тонна сигенни белет
көрдүнген. Кожуун девискээ
оът-сиген бо чылын чаагай
Кожууннуң чурттакчылары б
ажыл-агыйларның удуртукч
сиген шөлдериниң байдалын
нип көргеш, салдынган ол
ганы күүседип болурунун
барымдаазы бар деп демд
турар.

***— Республиканың ко
йырлалдарының бирээз
Наадымны эрттирери К
кожууннуң хөгжүлде
кандыг салдарлыг болур***

— Наадым эрттирер эр
чаалап алганы — биске ул
дииишкин, чоргаарал, орулга
дыр. Силер билир болгай
ТР-ниң Чазаа Наадымга ти
кожуунга, ооң көдээ ажыл-
хөгжүлдезинге 10 млн. рубль
нүг деткимчени көргүзер бо
Бо хүнде оларны херек кыр
шиңгээдип турарын көрүп
силер — орукту септеп турар
А өске талазында, ол дээрге
харыысалга-дыр. Наадымны б
деңнелге эрттирерин база б
көргүскен бүзүрелди ышкын
бо хүнде чедип алган көргүз
ривисти оон-даа бедидерин к
дар бис.

***— Байырлал бүдүүз
аңаа хамаарыштыр чүнү
зээр силер, Виктор Г
горьевич?***

— Наадым дээрге тыва чо
бурунгу төөгүзүнден тура ча
чаңчылы, чараш байырлалы
гай. Ынчангаш шак бо күзе
байырлалдың улам сайзырал
жүүрүн күзээр-дир мен. Ол
каш бо удаада Кызыл кожуу
девискээринге эрттирген Наа
байырлал чоннуң сагыжы
чылыг, солун, эки сактыышк
кылдыр артып каарын күз
кижи-дир мен.

***— Четтирдивис, Викт
Григорьевич. Салган сор
гаңар бүдүнгүр, чогуу
болзун.***

Аяна БИЧЕ-ОО

Авторнуң тырттырган чу

«ШЫН» солуннуң 85 чылынга

БҮЗҮРЕЛДИГ, ХҮНДҮТКЕЛДИГ СОЛУНЧУ

«Шынның» эң улуг журнализи, Тыва Республиканың культуразының алдарлыг ажылдакчызы, Республика орденинин эдилекчизи Таан-оол Попанашович Хертек — редакцияның езулуг идегелдиг чөленгиижи, аныяк журналистерниң бүзүрелдиг дагдыныкчызы, а номчукчуларывыстың хүндүткелдиг солунчузу дизе, черле хөөредиг эвес. «Шынның» юбилейин уткуштур Т.П.Хертек-биле бистиң корреспондентивис ужуражып, чугаалашкан.

Тыва журналистиканың, парлалганың хоочуну Т.П.Хертек.

–Таан-оол Попанашович, силер-и 80 хар четкен деп кижи черле одавас-тыр. Эрги «Шынга» (типо-рафия чанында чаңгыс каът ажыңга) ажылдап турувуста, езен ажыг чылдарда, көрүп-аныл, билип алганым хевээр-дир илер. Ыракқы Бай-Тайганың Көп-Сөөк оглунуң журналистикаже руу канчаар эгелээн ирги, со-уургадып көрүңерем.

-Көктүг-шыктыг Көп-Сөөкке 1931 чылда жыл-агыйлыг, 7 ажы-төлдүг өг-бүлениң ери болуп төрүттүнген мен. Шаанда ласс доозарга-ла, башкыладып эгелээр ан. Ынчангаш 1949 чылдан-на Чоон-к эге школазынга (амгы Бай-Тал) баш-п эгеледим. Оон ат-сураглыг Комбу ек Дагбыевич башкы мени Кызыл-Даг-ппарган. Төрээн черимге школа ажыт-рга башкылап ажылдааным ол. Өрген ан черге школа ажыттынган, кайгам-болуушкун болгай. Күш-ажылчы нам-мның эгези-ле ол чүве.

ашкы кижи амыдыралдың хайнып агымының төвүнде чоруп турар чүве-олгай. Ынчан-на «Шынны» номчуп, бликаның амыдыралын оон билип ап вус. Агитаторлаар деп хөй-ниити ажы-ар, ынчангаш агитатор кижиниң билбес и чок болур ужурлуг. Чоорту солунче п эгелээн мен. 1951 чылда колхозтар, суурлар, мал ажылы,чер ажылы дизе-ижиир чүве-ле хөй турган.

961 чылда Тыва АССР апарган. Мен илищени, оон пединститутту доостум. чылда радиокомитетке корреспонден-, килдис эргелекчилеп, редакторлап дадым. Ынчалдыр журналист намда-эгелээн.

–Ол үеде кады ажылдап турган оллегаларыңар кымнарыл, Таан-ол Попанашович?

-Дыка солун кижилер-биле кады дап эгелээн мен. Ол дээрге С.С.Сүрүң-Е.Т.Танова, О.Ө.Сувакпит дээш-ле, тыва алистиканың тавaан салган шыырак чогаалчылар, журналистер-дир ийин.

–«Шынга» кым редакторлап урда ажылдап эгелээн силер?

-Кыргыс Надылович Диига дарга кторлап турда, 1969 чылдың майдан п «Шынга» келдим. Тываның шапкын ыралының үелери, улуг чаартылгалар, үлетпүр-тудуг эгелеп, харылзаа калба-чер, мал ажылы, колхоз-совхоз, фер-р, хову бригадалары дизе-ле, улуг чы-тыг иштиң үелери ол-ла болгай. Хоорай, сылал база ол үеде тергиин өзүп сай-л турган. Кызыл мээң караамга-ла өстү. н арнынга «Дүүн Кызылга» деп рубри-г-даа турдувус. Ооң адаанга парлаар элер дилээр дээш амыр-дыш-даа ут-урар чүве-ле болгай. «Дүнеки Кызыл» рубрикавыс база бар. Аңаа ээлчеглиг ажылдаар бүдүрүлгелерниң ажылын дып турдувус. Дыка солун чүве.

–Силер редакторнуң «оң холу» олур парторг деп улуг хөй-ниити үлээлгеңерни дыка хөй чылдарның ургузунда күүседип келген болгай илер, берге-ле турган боор аа?

-Валерий Севилбаевич Шаравии дарга–нның» редактору, мен парторг турдум. ажылдаарга онза-ла дарга. Хамык ажылды баш удур бодап билир, мөзү-бүдүжү кижизиг, эптиг-ээлдек, ажылдакчыларынга негелделиг. 19 чыл иштинде редакторлаан. Ол дег шыырак редакторлар ховар. Тываның-даа, «Шын» солуннуң-даа сайзырап хөгжүүрүнге ооң киирген үлүг-хуузу канчаар-даа аажок улуг.

В.С.Шаравии-биле кады ажылдап турар үевисте Тываның күрүне тургузуу база сайзырап турган.

С.К.Тока дарга дыка районнар кезиир дарга. Мөңгүн-Тайга, Тожу, Каа-Хем, Бай-Тайга дизе-ле, чер кезип чоруп каар. Кызыл-Дагга Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Кандан Үрүлениң кажаазын боду туттурган кижи. Чонунга, малчыннарынга ол хире кичээнгейлиг. Тываның социал-экономиктиг хөгжүлдези дыка-ла шапкынчаан турган. Тока дарга чер чораанда, чогаалчы кижи болгаш ындыг ыйнаан, боду бижиир. Чөөн-Хемчик чорааш, «Хайыраканчыларны», Мөңгүн-Тайга четкеш, «Каргыга чорааным» дээн ышкаш очерктерни, чурумалдарны бижип эккээр турду. Ооң журналистер эдертип, оларга бижиттирип турганын черле сагынмас-тыр мен. Бодунуң сургакчылаашкынын шуут чарлавас дарга-ла болгай, хенертен чоруп каар, ооң түңнелин бижип эккээр.

–Ужуру билдинмес, берге үелер «Шынга» таваржып турган ийик бе, Таан-оол Попанашович?

–Турга-ан, ийе. 1990 чыл-даа келген. ССРЭ буурап дүшкен. Партия дүшкен.1991 чылда «путч» үнген соонда, солунувусту хаап каапкан. Август 20-де ажылдаар дээш чедип кээривиске, Парлалга бажыңын «шоочалап» каапкан, кымны-даа киирбес болган. Солунувус бир ай хире үнмээн болдур ийин. Акша-шалың-даа чок бис. Ужуру билдинмес үелерни чурттап эртивис ийин харын. Бистерни, солуннуң журналистерин, келдиртип, байысаап-даа турду.

1992 чылдың март айда Тываның Президентизин соңгуп алдывыс. Шериг-оол Дизижикович Ооржакты. Күүсекчи күштүг эрге-чагырганы тургузар — сорулга ол. Кончуг берге үелер турган. Национал айтырыг ынчан кончуг нарын байдалга турган. Партия дүшкен, обком чок. Ында-мында митингилер... Ол үеде национал айтырыгны шиитпирлээринге Ооржак дарга канчаар-даа аажок улуг рольду ойнаан болдур ийин. Россия-биле харылзааны тудуп, Ельцин-биле ужуражып, Тывага хамаарыштыр тускай доктаалды үндүрерин чедип алган дарга чүве. Ельцин дарга 1994 чылдың чайынында Тывага келди. Ол —төөгүлүг болуушкуннар.

–85 харлап турар солунувуска кандыг үнелел берип болур силер, мооң соңгаар кандыг болурун күзээр-дир силер, Таан-оол Попанашович?

—Тыва араттың «үжүглели» болуп эгелээн хоочун солун-дур. Амыдыралдың бүгү талаларын чырыдып келди. Ажыл-ишти организастаарынга-даа, кадрларны белеткээринге-даа киирген улуу улуг. Алдарлыг чогаалчыларны, журналистерни, партия-совет ажылдакчыларын «Шын» солун «дарганнап» үндүрүп турган. Солунчулар улуг эрге-дужаалдарга ажылдап-даа чорду. Биче Хуралдың Президиумунуң секретарынга Самба-Люндуп Көк-Каракович Салчак, Бай-Кара Дамчаевич Хөвеңмей, Сергей Калзанович Шойгу ажылдадылар. Күжүгет Серээевич Шойгу Тыва обкомнуң секретарынга чедир ажылдады. Улуг чогаалчыларывыс колдуу чогаадыкчы ажыл-ижин моон эгелээн.

ТР-ниң Чазааның Даргазы Ш.В. Кара-оол көдээниң амыдыралын хөгжүдүп сайзырадырын бир дугаар чугула айтырыг кылдыр көрүп турары өөрүнчүг-дүр. Ынчангаш «шынчылар» көдээже доктаамал үнүп, чонбиле харылзаазын улам быжыглаарын күзээр-дир мен. Черле ынчаш улуг журналистерниң эгелеп каан эки чаңчылдарын салбазын күзээр-дир мен.

–Хөй чылдарда үре-түңнелдиг ажылдаар аас-кежиктиг болганыңарга өг-бүлеңерниң үлүг-хуузу улуг рольду ойнаан боор аа, Таан-оол Попанашович?

– Ындыг. Бүгү назыда сургакчылап, дыштаныр хүннерде-даа ажылым-на дээр мындыг кижини билир кижи-ле билир. Ынчангаш өөм ээзи Зинаида Байкараевнага мени үргүлчү деткип келгени дээш сеткилим ханызындан өөрүп четтирип чор мен. Оглувус Бористиң (Оскал-оолдуң цирк бөлүүнүң артизи Б.Т.Хертек) өөнүң ишти Елена Леонидовна база уруувус Эрика мээң изим истеп журналист мергежилди шилип алганынга иштимде чоргаарланып, өөрүп чор мен. Оон аңгыда өг-бүлевистиң бир чоргааралы — Темир Хертек уйнуувус. Ол амгы үеде Европа чурттарында Россияның шилиттинген цирк артистери-биле гастрольдап чоруп турар. Боду «Тываның оглу» деп тускай программалыг кижи. Тывазының адын бедик тудуп чорааш, кырган-ачазындан, ачазындан артык алдар-атка ол чедер-ле боор дээрзинге идегеливис улуг.

Шынап-ла, Т.П.Хертек — аас-кежиктиг кижилерниң бирээзи. Ооң ажылишчи амыдыралы хайымныг, солун. Чай чок бачым ажылдыг чорза-даа, үш номну чырыкче үндүрген. Ооң чоокта чаа чырыкче үндүрген «Вера Байлак — амгы үениң маадыры» деп номун улуг сонуургал-биле номчудум. Төрээн Тывавыстың төөгүзү каракка чуруттунуп кээр кылдыр бижээн. Чаа номнуң автору, ат-сураглыг журналист Таан-оол Хертекке «Шынның» журналистериниң болгаш хөй санныг номчукчуларының өмүнээзинден быжыг кадыкшылды, өг-бүлезинге аас-кежикти күзедивис, моон соңгаар-даа ооң солун чүүлдерин номчуур бис дээрзинге бүзүрээр бис.

Интервьюну Светлана БАЛЧЫР алган.

Сүт-Хөлден медээлер

СИГЕН КЕЗИКЧИЛЕРИНИҢ КОНКУРУЗУ

Сүт-Хөлдүң Бора-Тайга сумузунга сиген кезилдезинге кожуун конкурузун тускай шилээн черге чоокта чаа эрттирген.

Ук мөөрейге Суг-Аксы суурдан болгаш сумулардан 12 сиген кезикчизи киришкен. 200 метр ажыг хемчээлдиг черге чидиг демиселдиң түңнелинде эрткен чылгы республика чемпиону Маадыр Монгуш бирги черни бүзүрелдии-биле чаалап алган. Суг-Аксы суурдан Геннадий Сарыглар — ийиги, а Кара-Чыраа сумудан Игорь Ондар үшкү черни ээлээн.

Бо сиген кезикчилери ам кожуунну республика конкурузунга төлээлеп киржир.

Кожуун чергелиг конкурсту эки эрттиреринге Сүт-Хөлдүң көдээ ажыл-агый эргелелиниң ажылдакчылары, ТР-ниң көдээ ажыл-агый болгаш аъш-чем сайыдының оралакчызы Алдай-Мерген Ховалыг болгаш ТР-ниң Улуг Хуралының Хоойлужудулга палатазының депутады Өнер Ондар олар улуг үлүг-хуузун киириштирген.

КЫШКА БЕЛЕТКЕЛ

Кожууннуң албан черлеринде болгаш организацияларда кышка белеткел кидин түлүк.

Сүт-Хөлдүң иштики херектер килдизиниң начальнигиниң оралакчызы, милицияның улуг сержантызы Аяк Сат мурнунда чылдарда иштики херектер чериниң бажыңнарын одаарынга хөй одаар чүүл чарыгдалы үндүрүп турган тууйбу улуг суугуну бустургаш, ооң орнунга чарыгдалы эвээш 2 безерек суугуларны саттыргаш, Ак-Довурак хоорайдан специалистерни чалааш, дуңзааладып кылдырткан.

Шагдаа чери оон ыңай 16 тонна хөмүрдашты дүжүрткеш, чаа одалга сезонунга белеткээн.

ДҮЖҮДҮ ХӨЙ БОЛУР

Суг-Аксы суурда Сүт-Хөлдүң төп кожуун эмнелгезиниң эмчизи Любовь Анай-ооловна биле кожууннуң көдээ ажыл-агый эргелелиниң начальниги Анатолий Коңгар-оолович Сарыгларларның өг-бүлези чыл санында ногаа аймаан бажыңының херимин долдур олуртуп алырлар.

Бо час узун, соок болза-даа Сарыгларларның өг-бүлези капуста, огурец, помидор, морковь дээш, өске-даа ногаа аймаан хөйү-биле ажаап алыр сорулгалыг. Оларның чамдыктарының ажаалдазын дооскаңнар.

Картофелиниң дүжүдү база чаагай болуру оларның үнүп турарындан илдең. Херим иштин өң-баазын чечектер база шиме алган. Оларны көөрге безин чараш, сагыш-сеткил өөрүүр.

«ЧАРАШ» АЛБАН ЧЕРИ

Ишти-дашты арыг-силиг, чараштыр шиметтинген албан черлери көрүштүг. Олар чүгле ажылдакчыларының эвес, а аңаа кээп турар улустуң караан өөртүр.

Кожууннуң онза көрүштүг албан черлериниң бирээзинге Пенсия фондузунуң кожуунда салбырын хамаарыштырар. Ооң удуртукчузунуң хүлээлгезин күүседип турар Лида Тенек-Караевна Ондар бодунуң коллективиниң кежигүннери-биле организациязының ишти-даштын шинчи киирер дээш бо чылын элээн ажылдарны кылып чоруткан. Албан чериниң херимин болгаш өске-даа чамдык черлерни чаарткан, дозулаан.

Бо хамык эки ажылды фондуга кээп турар улус эскерип, аразында мактап чугаалажып турар.

Бораш ОНДАР.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ЧАЗААНЫҢ ДАРГАЗЫНЫҢ ЧАРЛЫЫ

2007 чылдың июнь 28-те Россия Федерациязының Президентизиниң «Россия Федерациязының субъектилериниң күүсекчи эрге-чагырга органнарының ажыл-чорудулгазының ажыктыын үнелеп көөрүнүң дугайында» № 825 Чарлыын Тыва Республикага күүседириниң Регламентизинге өскерилгелер киирериниң дугайында

2009 чылдың апрель 15-те Россия Федерациязының Чазааның 2007 чылдың июнь 28-те «Россия Федерациязының Президентизиниң «Россия Федерациязының субъектилериниң күүсекчи эрге-чагырга органнарының ажыл-чорудулгазының ажыктыын үнелеп көөрүнүң дугайында» № 825 Чарлыын күүседириниң талазы-биле хемчеглер дугайында» №322 доктаалын Тыва Республикага күүседир сорулга-биле **доктаадырым болза:**

1. 2007 чылдың июнь 28-те Россия Федерациязының Президентизиниң «Россия Федерациязының күүсекчи эрге-чагырга органнарының ажыктыын үнелеп көөрүнүң дугайында» № 825 Чарлыын Тыва Республикага күүседириниң Тыва Республиканың Чазааның Даргазының 2008 чылдың июнь 25-те №106 Чарлыы-биле бадылааны Регламентизинге өскерилгелерни дараазында эдилге-биле киирер:

«2007 чылдың июнь 28-те Россия Федерациязының Президентизиниң «Россия Федерациязының күүсекчи эрге-чагырга органнарының ажыктыын үнелеп көөрүнүң дугайында» № 825 Чарлыын Тыва Республикага күүседириниң Регламентизи

1. Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагырга органнарының ажыл-чорудулгазының ажыктыының көргүзүглериниң хуваалдазы

Тыва Республиканың Чазааның Даргазының бирги оралакчылары, оралакчылары болгаш Тыва Республиканың яамыларының болгаш ведомстволарының удуртукчулары дараазында көргүзүглерниң эң дээди ужурутказын чедип алырын хандырарлар:

Тыва Республиканың Чазааның Даргазының бирги оралакчызы Ш.С. Иргит.

Тыва Республиканың Тудуг, чуртталга болгаш коммунал ажыл-агый яамызы

1. Тыва Республиканың девискээр планнаашкынының бадылаттынган схемазының (схемаларының) Тыва Республикада бары (34*)

2. Чуртталга шөлүнүң баштайгы рынокка 1 дөрбелчин метр ниити шөлүнүң Тыва Республиканың чурттакчы чонунуң кижи бүрүзүнге онаалтыр орулгалары-биле деңнежилгези (211*)

3. Чуртталга шөлүнүң ийиги рынокка 1 дөрбелчин метр ниити шөлүнүң Тыва Республиканың чурттакчы чонунуң кижи бүрүзүнге онаалтыр орулгалары-биле деңнежилгези (211.1*)

4. Хоорай округтарының болгаш чурттакчы чонунуң саны 50 муң кижи ажып турар санныг көдээ хоорайларның ниити санынга 2005 чылдың январь 1-ден чиңгине планнары хүлээп алдынган (оларга өскерилгелер киирген) хоорай округтарының болгаш чурттакчы чонунуң саны 50 муң кижи ажып турар көдээ хоорайларның үлүү (35*)

5. Хоорай округтарының болгаш чурттакчы чонунуң саны 50 муң кижи ажып турар көдээ хоорайларның ниити санынга чер ажыглалының болгаш тудуг кылырының дүрүмнерин хүлээп алган хоорай округтарының болгаш чурттакчы чонунуң саны 50 муң кижи ажып турар көдээ хоорайларның үлүү (36*)

6. Тудуг кылырынга (чуртталга бажыңнарындан аңгыда) чер участогун арендага бээриниң чагыын киирген хүнден тудуг кылырынга (чуртталга бажыңнарындан аңгыда) чер участогун арендага бээриниң дугайында шиитпир хүлээп алган хүнге чедир үениң ортумак хуусаазы (37*)

7. Тудуг кылырынга (чуртталга бажыңнарындан аңгыда) чер участогун арендага бээриниң дугайында шиитпир хүлээп алган хүнден эгелээш тудуг кылырынга (чуртталга бажыңындан аңгыда) чөпшээрел берген хүнге чедир үениң ортумак хуусаазы (38*)

8. Тудуг кылырынга (чуртталга бажыңнарындан аңгыда) чөпшээрелди берген хүнден капитал тудугну ажыглалче киирериңге чөпшээрел алган хүнге чедир үениң ортумак хуусаазы (39*)

9. Тудуг кылырынга (чуртталга бажыңнарындан аңгыда) берген Тыва Республикада чер участоктарының ниити шөлүнге садыглажыышкыннар түңнели-биле тудуг кылырынга (чуртталга бажыңнарындан аңгыда) берген Тыва Республикада чер участоктарының ниити шөлүнүң үлүү (40*)

10. Тудуг кылырынга (чуртталга бажыңнарындан аңгыда) чер участогун арендага бээр үеде, тудуг кылырынга (чуртталга бажыңнарындан аңгыда) чер участогун арендага бээринге чагыгны киирген хүнүнден капитал тудуг объектизин ажыглалче киирериңге чөпшээрел бээр хүнге чедир чөпшээрежилгезин алыры эргежок чугула күүсекчи эрге-чагырга органнарының, бүдүрүлгелерниң болгаш организацияларның саны (41*)

11. Чурттакчы чонунуң саны 50 муң ажыг хоорай округтарының болгаш көдээ хоорайларның ниити санынга коммунал инфраструктуразының системазын комплекстиг хөгжүдериниң программаларын бадылаан чурттакчы чонунуң саны 50 муң ажыг хоорай округтарының болгаш көдээ хоорайларның үлүү (42*)

12. Ортумаа-биле Тыва Республиканың 1 чурттакчызынга онаалтыр чуртталга оран-савазының ниити шөлү (208*)

13. Чурттакчы чоннуң 1 муң кижиге онаалтыр санаарга чуртталга оран-савазының (квартираларның) саны (209*)

14. Ниити шөлү 54 дөрбелчин метр чаңгыс аай квартираның ортумак рынок өртээн 3 кижиден тургустунган өг-бүлениң чылда каттышкан ортумак акша орулгазы-биле деңнештирилгези (210*)

*-2009 чылдың апрель 9-та Россия Федерациязының Чазааның доктаалының аайы-биле дугаарлаашкын.

15. Чуртталга оран-савазы-биле хандырарының стандарттарынга дүгжүр чуртталга шөлүн бодунуң болгаш чээп алганы акшаның дузазы-биле садып алыр аргалыг өг-бүлелерниң үлүү (212*)

16. Тыва Республиканың 1 чурттакчызынга онаажыр, чылда ажыглалче киирген чуртталга оран-савазының ниити шөлү (213*)

17. Чурттакчы чоннуң 1 муң кижиге онаалтыр санаарга чылда ажыглалга киирген чуртталга оран-саваларының (квартираларның) саны (214*)

18. Чуртталга бажыңнарын тударынга берген чөпшээрелге дүүштүр тудары көрдүнген чуртталга оран-савазының Тыва Республиканың 1 чурттакчызынга онаалтыр ортумаа-биле ниити шөлү (215*)

19. Чуртталга бажыңнарын тударынга бердинген чөпшээрелге дүүштүр Тыва Республиканың чурттакчы чонунуң ортумаа-биле 1 муң кижиге онаалтыр тудары көрдүнген чуртталга оран-савазының саны (216*)

20. Чуртталга оран-савазын тудар болгаш чуртталга бажыңнарының тудуунуң сорулгаларынга комплекстиг шиңгээдип алырынга чер участоктарының Тыва Республиканың чурттакчы чонунуң кижи санынга онаалтыр шөлү (217*)

21. Чуртталга бажыңнарын тудар чер участоктарын бээр талазы-биле аукционнар түңнелдериниң дугайында протоколга ат салган хүнден эгелээш тудуг кылырынга чөпшээрел алыр хүнге чедир үениң ортумак үргүлчүлелдии (218*)

22. Чуртталга бажыңын тударынга чөпшээрел берген хүнден чуртталга бажыңын ажыглалче киирериңге чөпшээрел алыр хүнге чедир үениң ортумак үргүлчүлелдии (219*)

23. Тудуг кылыры-биле чер участогун бээриниң чагыын киирген хүнден тудуг кылырынга чөпшээрел алган хүнге чедир үениң ортумак үргүлчүлелдии (220*)

24. Чер участогун бээр дугайында шиитпир хүлээп алган азы садыглаашкыннар (конкурстар, аукционнар) түңнелдериниң дугайында ат салган хүнден эгелээш ажыглалче киирериңге чөпшээрел 3 чылдың дургузунда алдынмаан черлерге хамаарыштыр, чуртталга бажыңы тудар кылдыр тускайлаттынган чер участоктарының шөлү (221*)

25. Тыва Республиканың каттыштырган бюджединиң акша-хөреңгизиниң күсели-биле боттандырып турар, доктаадып тургускан хуусаазында доозулбаан тудугнуң хемчээли (276*)

Тыва Республиканың Чуртталга болгаш коммунал ажыл-агый агентилели

1. Коммунал курлавырларны болгаш ачы-дузаны багай шынарлыг болгаш (азы) доктаадып тургускан хуусаазындан эртир үзүктелиишкиннинг болганы дээш хереглекчилерниң төлевирлерин эде санаанының түңнелинде коммунал комплекизиниң организацияларының ажыл-чорудулгазының кол хевириниң талазы-биле ачы-дуза чедиргенинден орулгаларының единицазынга санаан чидирии (222*)

2. Чуртталга-коммунал ачы-дузага чурттакчы чоннуң хандыртынганы (224*)

3. Айыыл чок чоруктуң негелделеринге дүүштүр ижер суг-биле хандыртынып турар чурттакчыларның үлүү (225*)

4. Четкиже чоруткан сугнуң каттышкан хемчээлинден сугнуң өскээр агып база санаттынмайн турар чарыгдалдарының үлүү (226*)

5. Учет херекселдериниң көргүзүглерин езугаар төлээр кылдыр санаттынган соок сугну бээр хемчээлиниң үлүү (228*)

6. Учет херекселдериниң көргүзүглерин езугаар төлээр кылдыр санаттынган изиг сугну бээр хемчээлиниң үлүү (229*)

7. Учет херекселдериниң көргүзүглерин езугаар төлээр кылдыр санаттынган газты бээр хемчээлиниң үлүү (230*)

8. Учет херекселдериниң көргүзүглерин езугаар төлээр кылдыр санаттынган электри энергиязын бээр хемчээлиниң үлүү (231*)

9. Учет херекселдериниң көргүзүглерин езугаар төлээр кылдыр санаттынган чылыг энергиязын бээр хемчээлиниң үлүү (232*)

10. Коммунал инфраструктуразының эргижирээнининң деңнели (233*)

11. Капитал септелге негеттинип турар хөй квартиралыг чуртталга бажыңнарының ниити санынга эргижирээни 31 хуу ажыг, капитал септелге кылдынган хөй квартиралыг чуртталга бажыңнарының үлүү (234*)

12. Доктааттынган чурум езугаар озалдыг апарган деп санаткан хөй квартиралыг бажыңнарда чурттап турар чурттакчы чоннуң үлүү (235*)

13. Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң чуртталга-коммунал ажыл-агыйын акшаландырарынга чарыгдалдары (236*)

14. Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң чуртталга-коммунал ажыл-агыйының кол хөреңгилерниң өртээниң өскенининң аайы-биле акшаландырарынга чарыгдалдары (237*)

15. Чуртталга-коммунал ачы-дузаның чедирген чарыгдалдарын чурттакчы чоннуң чурттакчы чонга доктаадып тургускан тариф езугаар дуглаарының деңнели (239*)

16.Хөй квартиралыг чуртталга бажыңында оран-саваны оран-саваның ээлери дорт эргелеп-башкарылга аргазын шилип алган болгаш боттандырып турар хөй квартиралыг бажыңнарның Тыва Республикада ниитизи-биле үлүү (240*)

17. Оран-саваның ээлери хөй квартиралыг бажыңнарны эргелеп-башкарарының аргазын шилип алган болгаш чуртталга бажыңнарының ээлериниң эштежилгезин азы чуртталга кооперативтерин, азы өске-даа тускайжыттынган кооперативтерни [...] чыштыр хөй квартиралыг бажыңна[...] эргелеп-башкарар арганы боттандырып т[...] хөй квартиралыг бажыңнарның Тыва [...]публикада ниитизи-биле үлүү (241*)

18. Оран-саваның ээлери хөй кварт[...]лыг бажыңнарны эргелеп-башкарары[...] аргазын шилип алган болгаш организа[...]ның эргелеп-башкарылгазын дамчыш[...] боттандырып турар хөй квартиралыг баж[...]нарның Тыва Республикада ниитизи-б[...] үлүү (242*)

19. Оран-саваның ээлери хөй кварт[...]лыг бажыңнарны эргелеп-башкарары[...] аргазын шилип алган болгаш муниципал[...] өнчү хевириниң эргелеп-башкарылга[...] боттандырып турар хөй квартиралыг баж[...]нарның Тыва Республикада ниитизи-б[...] үлүү (243*)

20. Оран-саваның ээлери хөй кварт[...]лыг бажыңнарны эргелеп-башкарары[...] аргазын шилип алган болгаш муниципал[...] өнчү хевириниң эргелеп-башкарылга[...] муниципалдыг албан чериниң хевири кыл[...] боттандырып турар хөй квартира[...] бажыңнарның Тыва Республикада нии[...] биле үлүү (244*)

21. Оран-саваның ээлери хөй кварт[...]лыг бажыңнарны эргелеп-башкарары[...] аргазын шилип алган болгаш күрүнениң [...] хевириниң эргелеп-башкарылгазын бот[...]дырып турар хөй квартиралыг бажыңнар[...] Тыва Республикада ниитизи-биле үлүү (2[...]

22. Оран-саваның ээлери хөй ква[...]ралыг бажыңнарны эргелеп-башкарары[...] аргазын шилип алган болгаш күрүнениң [...] хевириниң эргелеп-башкарылгазын орга[...]зацияның эргелеп-башкарылгазының арга[...] биле боттандырып турар хөй квартира[...] бажыңнарның Тыва Республикада нии[...] биле үлүү (246*)

23. Оран-саваның ээлери хөй кварт[...]лыг бажыңнарны эргелеп-башкарары[...] аргазын шилип алган болгаш хуу өнчү хе[...]риниң эргелеп-башкарылгазын органи[...]цияның эргелеп-башкарылгазының арга[...] биле боттандырып турар хөй квартира[...] бажыңнарның Тыва Республикада нии[...] биле үлүү (247*)

24. Оран-саваның ээлери хөй кварт[...]лыг бажыңнарны эргелеп-башкарары[...] аргазын шилип алган болгаш муниципал[...] болгаш күрүне өнчүзү болур хөй кварт[...]лыг бажыңнарның эргелеп-башкарылга[...] 100 хуу үлүглүг ажыл-агый ниитилелдери[...] боттандырып турар хөй квартира[...] бажыңнарның Тыва Республикада нии[...] биле үлүү (248*)

25. Оран-саваның ээлери хөй ква[...]ралыг бажыңнарны эргелеп-башкарары[...] аргазын шилип алган болгаш күрүне (му[...]ципалдыг) өнчү болур хөй квартиралыг [...]жыңнарның эргелеп-башкарылгазының ү[...] 25 хуудан ашпайн турар ажыл-агый ниитил[...]дериниң боттандырып турар хөй квартира[...] бажыңнарның Тыва Республикада нии[...] биле үлүү (249*)

26. Хөй квартиралыг бажыңнар[...] эргелеп-башкарылгазын хөй квартира[...] бажыңнарда ниити өнчү-хөреңгини ту[...] болгаш септээр талазы-биле ачы-дуза[...] чедирип турары-биле эргелеп-башкарылга[...] боттандырып турар, Россия Федерациязы[...] субъектилериниң болгаш муниципалдыг т[...]гузугларның устав капиталында киржи[...]гезиниң үлүү муниципалдыг тургузунуң [...]вискээринде ажыл-чорудулгазын ботта[...]дырып база хөй квартиралыг бажыңнар[...] эргелеп-башкарып (чуртталга бажыңнары[...] өнчү ээлеринден, чуртталга, чуртталга-ту[...] кооперативтеринден азы өске-даа туска[...]жыттынган хереглел кооперативтерин[...] аңгыда) турар организацияларның нии[...] санынга 25 хуудан ашпайн турар орга[...]зацияларның үлүү (250*)

27. Россия Федерациязының субъек[...]лериниң болгаш (азы) муниципалды[...] тургузугларның устав капиталынга үлүү [...] хуудан ашпас, бараан бүдүрүлгезин ботта[...]дырып, электри, газ, чылыг, суг хандыры[...]газының, суг чайладыр, турум хөөлбекте[...]

...а ол ышкаш амыдыралдың кадыг ...ыларын болбаазырадыр (хөмер) ...лерни ажыглаар талазы-биле ачы- ...ирип турар коммунал комплекизиниң ...ацияларының үлүү (251*)

...Тыва Республикада коммунал ком- ...ниң организацияларының ажыл- ...газының кол хевириниң аайы-биле ...а чедиргенинден орулгаларының ...емчээлинге карылгалыг организа- ...ың коммунал комплекизиниң ажыл- ...газының кол хевириниң аайы-биле ...а чедиргенинден орулгаларының үлүү

...Тыва Республикада коммунал ком- ...ниң карылгалыг организацияларының ...рудулгазының кол-кол хевирлериниң ...ле ачы-дуза сайгарганының саң-хөө ...ниң коммунал комплекизиниң ...лыг организацияларының ажыл- ...газының кол-кол хевирлериниң ...арынга хамаарылгазы (253*)

...Чуртталга-коммунал ажыл-агыйның ...лыг организацияларының үлүү (254*)

...Муниципалдыг тургузугларның ком- ...ы-дузаның хереглекчилериниң аңгы- ...лүктеринге соок суг хандырылга- ...арифтерин коммунал ачы-дузаның ...евириниң чарыгдалдарын дуглаарын ...алавайн доктаадып тургускан хfinance- ...рниң чамдык бөлүүнге хереглек- ...ң өске бөлүүнге доктаадып тургускан ...рниң күсели-биле тургускан херег- ...риниң аңгы-аңгы бөлүктериниң соок ...дырылгазын хереглекчилерниң бир ...е доктаадып тургускан тарифтерниң ...кчилерниң өске бөлүүнге доктаадып ...н тарифтериниң чарыгдалдарының ...еспубликаның муниципалдыг тургу- ...ың нийти санынга үлүү (255*)

...Коммунал ачы-дузаның хереглекчиле- ...амдык бөлүктеринге суг чайлады- ...болгаш турум суглар арыглалының ...ери хереглекчилерниң чамдык ...ринге коммунал ачы-дузаның чогуур ...көргүзеринге чарыгдалдарының ...чугулазын санавайн, хереглекчи- ...өске бөлүүнге доктаадып тургускан ...рниң күсели-биле тургускан муни- ...тургузугларның суг чайладырының ...турум суглар арыглаарының чарыг- ...ының нийти санынга хереглекчи- ...өске бөлүүнге тургускан чарыг- ...ының Тыва Республиканың муни- ...г тургузугларының нийти санынга ...57*)

...Чуртталга оран-савазын болгаш ...ал ачы-дузаны төлээри-биле хамаа- ...бээр субсидияларны акша хевирлиг ...берип турар (банкыларда банк ...арылзаа организацияларын дамчыш- ...өске-даа арга-биле) муниципалдыг ...ларның үлүү (259*)

...Федералдыг хоойлуларның болгаш ...Федерациязының субъектилериниң ...ларының доктаадып тургусканы ...ыларга чуртталга оран-савазының ...коммунал ачы-дузаның төлевириниң ...деткимчезин (чуртталга оран-савазы ...коммунал ачы-дузазы дээш төлевир ...хамаатыларга бээр субсидиялардан ...акша хевирлиг кылдыр боттандырып ...(ооң иштинде ындыг хемчеглерге ...ген акша-хөреңгини банкылардан ...аннарынче, харылзаа организация- ...е шилчидер арга-биле азы өске-даа ...ле) муниципалдыг тургузугларның ...260)

...а Республиканың Орук-транспорт ...кизи болгаш харылзаа яамызы

...егион ужур-дузалыг нийти ажыглал- ...омобиль оруктарының нийти дуртунга ...ужур-дузалыг нийти ажыглалдың ...ивтиг негелделерге дүүшпес авто- ...оруктарының нийти дуртунуң үлүү

...Тус чер ужур-дузалыг нийти ажыг- ...автомобиль оруктарының нийти ...га тус чер ужур-дузалыг нийти ...алдың нормативтиг негелделерге ...с автомобиль оруктарының нийти ...үн үлүү (264*)

...Регион азы муниципалитеттер аразы ...узалыг нийти ажыглалдың автомобиль ...рының нийти дуртунга регион азы ...палитет ужур-дузалыг, эмир эрттир ...ыглаттынып турар автомобиль орукта- ...үлүү (265*)

...Орук-транспорт озал-ондааның нийти санынга оруктарның багай байдалдыындан болган орук-транспорт озал-ондааның үлүү, хуу-биле (266*)

5. Регион ужур-дузалыг нийти ажыглалдың автомобиль оруктарының нийти дуртунга регион ужур-дузалыг, отчеттуг чылда өнчү-хөреңгизи күрүнеинии эвес болгаш муниципалитетке хамаарышпас хевирниң организациялары-биле күрүнениң (муниципалитеттиң) үр хуусаалыг контрактыларын езугаар ажаалдазын боттандырган регион ужур-дузалыг нийти ажыглалдың автомобиль оруктарының үлүү (267*)

6. Тус чер ужур-дузалыг нийти ажыглалдың автомобиль оруктарының нийти дуртунга регион ужур-дузалыг, отчеттуг чылда өнчү-хөреңгизи күрүнеинии эвес болгаш муниципалитетке хамаарышпас хевирниң организациялары-биле күрүнениң (муниципалитеттиң) үр хуусаалыг контрактыларын езугаар ажаалдазын боттандырган тус чер ужур-дузалыг нийти ажыглалдың автомобиль оруктарының үлүү (268*)

Тыва Республиканың Чазааның Даргазының бирги сралакчызы – экономика сайыды С.И. Тен

Тыва Республиканың экономика яамызы

1. Регионнуң нийти продуктузунуң хемчээли (1*)

2. Регионнуң нийти продуктузунуң херек кырында хемчээлиниң индекизи (2*)

3. 1 кижиге онааштыр кол капиталга инвестицияларның (бюджет акша-хөреңгизинден аңгыда) хемчээли (3*)

4. Кол капиталга инвестицияларның (бюджет акша-хөреңгизинден аңгыда) херек кырында хемчээлиниң индекизи (4*)

5. Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң нийти чарыгдалдарынга (дамчыткан бүрүн эргелерниң күүселдезинге субвенцияларын барымдаалаваска) программаларга дүүштүр хевирлеттинген Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң чарыгдалдарының үлүү (290*)

6. Кол хөреңгилерниң өртээниң улгатканынга хамаарыштыр Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң чарыгдалдары (294*)

Тыва Республиканың Сайгарлыкчы чорукту сайзырадырының агентилели

1. Бүгү бүдүрүлгелерниң болгаш организацияларның ажылдакчыларының (дакпырлап ажылдааннар чокта) даңзының ортумак санынга биче болгаш ортумак бүдүрүлгелерниң ажылдакчыларының (дакпырлап ажылдааннар чокта) даңзының ортумак санының үлүү (17*)

2. Тыва Республиканың чурттакчы чонунуң 1 муң кижиге онаашты биче болгаш ортумак бүдүрүлгелерниң саны (18*)

3. Регионнуң нийти продуктузунуң нийти хемчээлинге биче бүдүрүлгелерниң бүдүргени продукцияның үлүү (19*)

Тыва Республиканың Тарифтер талазыбиле албаны

1. Тыва Республиканың муниципалдыг тургузугларының нийти санынга хереглекчилерниң бир бөлүүнге тургускан тарифтериниң күсели-биле хереглекчилерниң өске бөлүүнге изиг суг хандырылгазын бээриниң нийти чарыгдалдарының нийти санынга хереглекчилерниң бир бөлүүнге тургускан тарифтерниң күсели-биле хереглекчилерниң өске бөлүүнүң чогуур коммунал ачы-дузазын бээриниң чарыгдалдарын дуглаарының эргежок чугулазын барымдаалавайн хереглекчилерниң аңгы-аңгы бөлүктериниң коммунал ачы-дузазының изиг суг хандырылгазының тарифтерин тургускан муниципалдыг тургузугларның үлүү (*256)

2. Электри четкилеринге токтуң кужу 35 кВ-ден эвээш болгаш күчүзү 10000 кВА-дан куду деңнелге технологтуг коштурулга дээш төлевир ставказы (*27)

3. Тыва Республиканың муниципалдыг тургузугларының нийти санынга хереглекчилерниң бир бөлүүнге тургускан тарифтериниң күсели-биле хереглекчилерниң өске бөлүүнге чылыг энергиязын бээриниң нийти чарыгдалдарының нийти санынга хереглекчилерниң бир бөлүүнге тургускан тарифтерниң күсели-биле хереглекчилерниң өске бөлүүнүң чогуур коммунал ачы-дузазын бээриниң чарыгдалдарын дуглаарының эргежок чугулазын барымдаалавайн хереглекчилерниң аңгы-аңгы бөлүктериниң коммунал ачы-дузазының чылыг энергиязының тарифтерин тургускан муниципалдыг тургузугларның үлүү (*258)

Тыва Республиканың Үлетпүр болгаш энергетика яамызы

1. Үлетпүр бүдүрүлгезиниң индекизи (2.1*)

2. Электри-четки ажыл-агыйының объектилеринге отчеттуг чылда технологтуг коштурулга кылдырары-биле чагыг киирген күчүлерниң нийти хемчээли (25*)

3. Электри-четки ажыл-агыйының объектилеринге технологтуг коштурулга кылыр техниктиг арганың чогу-биле холбаштыр хандырылга чок арткан чагыг киирген күчүлер (26*)

4. Электри-четки ажыл-агыйларының инвестиция программалары-биле бадылаттынган объектилериниң санынга дүүштүр ажыглалче киирер деп планнаттынып турарларының саны (28*)

5. Электри-четки ажыл-агыйларының инвестиция программалары-биле дүүштүр бадылаттынган объектилерниң ажыглалче кииргеннерниң саны (29*)

6. Бадылаттынган инвестиция программазын езугаар ажыглалче киирген трансформатор күчүзү (30*)

7. Инвестиция программазын езугаар бадылаттынган трансформатор күчүзүнге дүүштүр ажыглалче киирер деп планнаттынып турар күчүлерниң хемчээли (31*)

8. Оларның эрттирилге күчүзүн улгаттырар сорулга-биле, инвестиция программалары-биле бадылаттынганынга дүүштүр ажыглалче киирген электри четкилериниң узуну (32*)

9. Оларның эрттирилге күчүзүн улгаттырар сорулга-биле электри четкилериниң инвестиция программалары-биле бадылаттынганынга дүүштүр ажыглалче киирер деп турар планнаттынганнарының узуну (33*)

10. Чылыг энергиязын чедирип турда каттышкан хемчээлге чылыг энергиязының чидирииниң үлүү (227*)

Тыва Республиканың Чер болгаш өнчү-хөреңги хамаарылгаларының яамызы

1. Чер участоктарында туттунган, оларга хамаарыштыр күрүнениң кадастр учедун тургускан хөй квартиралыг бажыңнарның үлүү (262*)

2. Тыва Республикада унитарлыг болгаш ээлерлиг бүдүрүлгелерниң саны: шупту (283*)

3. Тыва Республикада унитарлыг болгаш ээлерлиг бүдүрүлгелерниң саны (284*)

4. Тыва Республикада муниципалитеттерниң унитарлыг болгаш ээлерлиг бүдүрүлгелерниң саны (285*)

Тыва Республиканың Үлетпүр болгаш энергетика яамызы

Тыва Республиканың Тарифтер талазыбиле албаны

1. Экономика талазы-биле үндезилеттинген тарифтери биле чурттакчы чонга доктаадып тургускан, чуртталга-коммунал ачы-дузазының таарыштырып башкарар өртектерин ажыглааны-биле холбаштыр тыптып келир карылгаларны эгидериниң тарифтериниң аразында ылгалдарын дуглаарының талазы-биле чуртталга-коммунал ажыл-агыйының акшаландырыышкынынга Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң чарыгдалдары (238*)

Тыва Республиканың Чазааның Даргазының оралакчызы А.П. Дамба-Хуурак

1. Назы четпээннерниң азы оларның киржилгези-биле үүлгеткен кем-херек үүлгедиишкиннериниң саны (126*)

2. Күрүнениң эге профессионал өөредилге албан черлеринде өөренип турар назы четпээннерниң азы оларның киржилгезибиле үүлгеткен кем-херек үүлгедиишкиннериниң саны (166*)

3. Күрүнениң ортумак профессионал өөредилге албан черлеринде өөренип турар назы четпээннерниң азы оларның киржилгези-биле үүлгеткен кем-херек үүлгедиишкиннериниң саны (167*)

Тыва Республиканың Күш-ажыл болгаш социал политика яамызы

1. Чыл дургузунда ортумаа-биле ажыл чок чоруктуң деңнели (Делегейниң күш-ажылды организастаарының методологиязын езугаар) (5*)

2. Тыва Республиканың чурттакчы чонунуң нийти санынга амыдыраарының эң биче хемчээлиниң регион көргүзүүнден орулгалары куду болуп турар чурттакчы чоннуң үлүү (8*)

3. Ажылдакчыларның айда ортумак санаттынган боттуг ажыл төлевири (9*)

4. Регионнуң экономика адырынга хаара туттунган ажылдакчыларның чижеглеп санаттынган айда ортумак ажыл төлевири (10*)

5. Чоннуң социал камгалал күрүне (муниципалдыг) албан черлериниң ажылдакчыларының чижеглеп санаттынган айда ортумак ажыл төлевири (14*)

6. Социал камгалалдың күрүне (муниципалдыг) албан черлериниң саны, единица-биле (69.1*)

7. Бажыңнары озалдыг апарган азы капитал септелге негеттинип турар социал камгалалдың күрүне (муниципалдыг) албан черлериниң саны (70,1*)

8. Россия Федерациязының субъектизинде өг-бүлелерниң нийти санынга чуртталга оран-сава болгаш коммунал ачы-дуза төлевиринге чуртталга субсидияларын ап турар өг-бүлелерниң үлүү (261*)

Тыва Республиканың Чонну ажылга хаара тудар күрүне албанының агентилели

1. Күш-ажыл рыногунда нарын чоруктуң коэффициентизи (5.1*)

2. Тааржыр ажыл дилеп тывар сорулга-биле ажылга тургузар дугайында күрүне албан черлеринче деткимче алыры-биле дилег киирген хамаатылардан күш-ажылга тургустунган хамаатыларның үлүү (6*)

3. Тааржыр ажыл дилеп тывар сорулга-биле ажылга тургузар дугайында күрүне албан черлеринче деткимче алыры-биле дилег киирген инвалид категорияга хамааржыр хамаатыларның нийти санынга инвалид категорияга хамааржыр күш-ажылга хаара туттунган хамаатыларның үлүү (7*)

Тыва Республиканың Кадык камгалал яамызы

1. Кадык камгалалдың күрүне (муниципалдыг) албан черлериниң ажылдакчыларының айда санаттынган ортумак ажыл төлевири, рубль-биле (12*)

2. Бичии уругларның өлүп хораар чоруу, 1 муң дириг төрүттүнген уруглардан 1 хар четпээнде өлгеннерниң саны (45*)

3. 1-ден 4 хар чедир назы-хар бөлүүнге кижилерниң өлүр чоруу (46*)

4. 5-тен 9 хар чедир назы-хар бөлүүнге кижилерниң өлүр чоруу (47*)

5. 10-дан 14 хар чедир назы-хар бөлүүнге кижилерниң өлүр чоруу (48*)

6. 15-тен 19 хар чедир назы-хар бөлүүнге кижилерниң өлүр чоруу (49*)

7.Иелерниң өлүп хораар чоруу (50*)

8. Ажыл кылып шыдаар назылыг кижилерниң өлүп хораар чоруу (51*)

9. Ажыл кылып шыдаар назылыг кижилерниң даштыкы чылдагааннардан өлүп хораар чоруу (52*)

10. Ажыл кылып шыдаар назылыг кижилерниң ханның эргилде системазының аарыгларындан өлүп хораар чоруу (53*)

11. Ажыл кылып шыдаар назылыг кижилерниң чаа аарыглардан өлүп хораар чоруу (54*)

12. Медицина дузазынга чоннуң сеткил ханыышкыны (58*)

13. Инвалид деп бир дугаар санаткан кижилерниң нийти саны (56*)

14. Инвалид деп бир дугаар санаткан, ажыл кылып шыдаар назылыг кижилерниң нийти саны (57*)

15. Ыяап-ла медицина камгаладылгазының девискээр программазынга дүүштүр көргүзер медицина дузазын көргүзеринден ойталааны дээш үндезинниг хомудалдарның саны (59*)

16. Тыва Республиканың кадык камгалалын эргелеп-башкарар органның бедик технологтуг медицина дузазын көргүзер кылдыр чоруткан хамаатыларның нийти санынга бедик технологтуг медицина дузазын көргүзеринден барымдаалыг ойталаашкын алган хамаатыларның үлүү (59.1)

17. Өкпе аарыындан кижилерниң аарыыр чоруу (59.2)

18. Өкпе аарыындан кижилерниң өлүп хораар чоруу (59.3)

19. 1 чурттакчыга хамаарыштыр көргүстүнген стационар эмчи дузазының хемчээли (61*)

20. 1 чурттакчыга хамаарыштыр көргүстүнген амбулатор эмчи дузазының хемчээли (62*)

21. 1 чурттакчыга хамаарыштыр көргүстүнген медицинаның дүрген дузазының хемчээли (63*)

22. 1 чурттакчыга хамаарыштыр көргүстүнген бүгү хевирниң хүндүскү стационар

дузазының хемчээли (64*)

23. Стационар медицина дузазының көргүстүнген хемчээлиниң чаңгызының өртек-үнези (херек кырында) (65*)

24. Амбулаторлуг медицина дузазының көргүстүнген хемчээлиниң чаңгызының өртек-үнези (херек кырында) (66*)

25. Бүгү хевирниң хүндүскү стационар медицина дузазының көргүстүнген хемчээлиниң чаңгызының өртек-үнези (херек кырында) (67*)

26. Медицинаның дүрген дузазының көргүстүнген хемчээлиниң чаңгызының өртек-үнези (херек кырында) (68*)

27. Оран-савазы озалдыг апарган азы капитал септелге негеттинип турар кадык камгалалдың күрүне (муниципалдыг) албан черлериниң саны (70*)

28. Кадык камгалалының күрүне (муниципалдыг) албан черлериниң эмчилериниң айда ортумак санаттынган шалыңы (71*)

29. Кадык камгалалының күрүне (муниципалдыг) албан черлериниң ортумак медицина ажылдакчыларының айда ортумак санаттынган шалыңы (72*)

30. Кадык камгалалының күрүне (муниципалдыг) албан черлериниң өске ажылдакчыларының айда ортумак санаттынган шалыңы (72.1*)

31. Кадык камгалалының күрүне (муниципалдыг) албан черлеринде ажылдап турарларның саны: тус-тус кижилер (федералдыг албан черлеринде ажылдап турарлардан аңгыда) (73*)

32. Кадык камгалалының күрүне (муниципалдыг) албан черлеринде 10 муң кижиге онаалтыр ажылдап турарларның саны: тус-тус кижилер (федералдыг албан черлеринде ажылдап турарлардан аңгыда) (73.1*)

33. Кадык камгалалының күрүне (муниципалдыг) албан черлеринде ажылдап турар эмчилерниң (тус-тус кижилерниң) саны (74*)

34. Кадык камгалалының күрүне (муниципалдыг) албан черлеринде ажылдап турар ортумак медицина ажылдакчыларының (тус-тус кижилерниң) саны (75*)

35. Хоорай черде күрүне (муниципалдыг) албан черлеринде оруннар саны (76*)

36. Күрүне (муниципалдыг) албан черлеринде оруннар саны (76.1*)

37. Көдээ черде күрүне (муниципалдыг) албан черлеринде оруннар саны (76*)

38. Аараанының уржуунда ажыл кылыр аргазын түр чидирген 1 таварылганың ортумак үргүлчүлелдии (78*)

39. Кадык камгалалының күрүне (муниципалдыг) албан черлеринде орунга аарыг кижиниң эмнедириниң ортумак үргүлчүлелдии (79*)

40. Кадык камгалалының күрүне (муниципалдыг) албан черлеринде оруннарның чылда ортумаа-биле ээлеттинери (80*)

41. Кадык камгалалының күрүне (муниципалдыг) албан черлеринге эмнээри-биле чыттырарының деңнели (81*)

42. Кадык камгалалының күрүне (муниципалдыг) албан черлеринде 1 орун-хүннүң өртээ (ыяап-ла медицина камгаладылгазының девискээр программазынга дүүштүр чарыгдалдарны дуглаарының хевирлерин санаваска) (82*)

43. Кадык камгалалының күрүне (муниципалдыг) албан черлеринде 1 орун-хүннүң херек кырында өртээ, күш-ажыл төлевиринге болгаш күш-ажыл төлевиринге саналгаларга чарыгдалдарны санаваска (82.1*)

44. Күш-ажыл төлевиринге болгаш күш-ажыл төлевиринге саналгаларга чарыгдалдарны санаваска эмчиниң дүрген дузазын кыйгыртырының херек кырында өртээ (82.2*)

45. Кадык камгалалынга Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң чарыгдалдары (83*)

46. Кадык камгалалынга Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң кол хөреңгилерниң өртээниң өскениниң талазы-биле чарыгдалдары (84*)

47. Кадык камгалалынга Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң хүн бүрүнүң чарыгдалдарының талазы-биле чарыгдалдары (85*)

48. Кадык камгалалынга Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң күш-ажыл төлевириниң болгаш күш-ажыл төлевиринге саналгаларның хүн бүрү чарыгдалдарының талазы-биле чарыгдалдары (86*)

49. Россия Федерациязының хамаатыларынга халас эмчи дузазын көргүзериниң күрүне магадылалдарының девискээр программазын күүседиринге 1 чурттакчыга онаалтыр Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң чарыгдалдары (87*)

50. Ыяап-ла медицина камгаладылгазының акша-хөреңгизиниң 1 чурттакчыга хамаарыштыр чарыгдалдары (88*)

51. Күрүнениң бюджеттен дашкаар девискээр фондуларының чарыгдалдары (88.1*)

52. Россия Федерациязының хамаатыларынга халас эмчи дузазын көргүзериниң күрүне магадылалдарының девискээр программазын езугаар медицинаның дүрген дузазын көргүзериниң чарыгдалдарының хемчээли (89*)

53. Россия Федерациязының хамаатыларынга халас эмчи дузазын көргүзериниң күрүне магадылалдарының девискээр программазын езугаар амбулаторлуг эмчи дузазын көргүзериниң чарыгдалдарының хемчээли (90*)

54. Россия Федерациязының хамаатыларынга халас эмчи дузазын көргүзериниң күрүне магадылалдарының девискээр программазын езугаар стационар эмчи дузазын көргүзериниң чарыгдалдарының хемчээли (91*)

55. Россия Федерациязының хамаатыларынга халас эмчи дузазын көргүзериниң күрүне магадылалдарының девискээр программазын езугаар бүгү хевирниң хүндүскү стационарларынга эмчи дузазын көргүзериниң чарыгдалдарының хемчээли (92*)

56. Ыяап-ла медицина камгаладылгазының девискээр программазының херек кырында өртээ (93*)

57. Россия Федерациязының хамаатыларынга халас эмчи дузазын көргүзериниң күрүне магадылалдарының девискээр программазын езугаар саң-хөө хандырылгазының чедишпес кезээ (93.1*)

58. Кадык камгалалдың күрүне (муниципалдыг) албан черлериниң саны (94*)

59. Кадык камгалалының онза хевирлиг күрүне (муниципалдыг) албан черлериниң саны (94.1*)

60. Кадык камгалалының күрүне (муниципалдыг) амбулатория-поликлиника албан черлериниң саны (95*)

61. Күрүне (муниципалдыг) эмнелге албан черлериниң саны (96*)

62. Ыяап-ла медицина камгаладылгазының системазын дамчыштыр колдуунда чаңгыс орук-биле акшаландырарынче шилчиткен (ыяап-ла медицина камгаладылгазының акша-хөреңгизиниң күсели-биле акшаландырарының нийти хемчээли 70 хуудан эвээш эвес) күрүне (муниципалдыг) эмнелге албан черлериниң саны (97*)

63. Медицина дузазын көргүзериниң хемчээлин болгаш өртээн санаарынга чаңгыс аай информастыг технология ажыглап турар кадык камгалалының күрүне (муниципалдыг) албан черлериниң саны (98*)

64. Күш-ажыл төлевириниң чаа (адыр) түңнелинче угланган системазынче шилчээн кадык камгалалының күрүне (муниципалдыг) албан черлериниң саны (99*)

65. Ажыл-чорудулгазының түңнелдерин быжыглааны чурттакчыларның кижи санынга онаажыр нормативтеринге үндезилеп акшаландырар күрүне (муниципалдыг) амбулатория-поликлиника албан черлериниң саны (101*)

66. Акшаландырыышкынны кылып дооскан ажылының талазы-биле ажыл-чорудулганың түңнелдери-биле боттандырар күрүне (муниципалдыг) эмнелге албан черлериниң саны (102*)

67. Медицина дузазын чедирериниң стандарттарын ажыглап турар күрүне (муниципалдыг) албан черлериниң үлүү (103*)

Тыва Республиканың Күш-культура болгаш спорт агентилели

1. Күш-культураның болгаш спорттуң күрүне (муниципалдыг) албан черлериниң ажылдакчыларының доктааттынган ажыл төлевириниң айда ортумак саналгазы (15*)

2. Күш-культурага болгаш спортка доктаамал киржип турар кижилерниң саны (105*)

3. Тыва Республикада спорт тудуглары-биле хандырылга (107*)

4. Спорт залдары-биле хандырылга (108*)

5. Дески черлиг спорт тудуглары-биле хандырылга (109*)

6. Эштир бассейннер-биле хандырылга (110*)

7. Күш-культура болгаш спорт эрттирер байдалдарга чурттакчы чоннуң таарзынып турары (111*)

8. Күш-культурага болгаш спортка доктаамал киржип турар чурттакчы чоннуң деңзигүүрү (112*)

9. (Өөредилге албан черлериниң, эге профессионал өөредилгениң, ортумак профессионал өөредилгениң өөредилге албан черлериниң) күш-культурага болгаш спортка киржип турар сургуулдарының ол албан черлериниң сургуулдарының нийти санынга үлүү (113*)

10. Күш-культурага болгаш спортка Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң чарыгдалдары (114*)

Тыва Республиканың Культура болгаш туризм яамызы

1. Культураның күрүне (муниципалдыг) албан черлериниң эрттирип турары төлевирлиг культура-дыштанылга хемчеглеринге киржип турар чурттакчыларның деңзигүүрү (116*)

2. Хостуг кирер библиотекаларның библиотека фондуларынче кирип турар чаа номнарның чурттакчы чоннуң 1 муң кижизинге онаалтыр саны (117*)

3. Культураның болгаш уран чүүлдүң күрүне (муниципалдыг) албан черлериниң ажылдакчыларның доктаадып тургускан ажыл төлевириниң айда ортумак санаашкыны (16*)

Тыва Республиканың Өөредилге, эртем болгаш аныяктар политиказының яамызы

1. Өөредилгениң күрүне (муниципалдыг) албан черлериниң ажылдакчыларының доктаадып тургускан ажыл төлевириниң айда ортумак санаашкыны (13*)

2. Күрүне (муниципалдыг) нийти-өөредилге албан черлериниң ортумак (долу) билиг дугайында аттестат албаан доозукчуларының саны (118.1*)

3. Орус дылга чаңгыс аай күрүне экзаменинге киришкен күрүне (муниципалдыг) нийти-өөредилге албан черлериниң доозукчуларының саны (119*)

4. Орус дылга чаңгыс аай күрүне экзаменин дужааган күрүне (муниципалдыг) нийти-өөредилге албан черлериниң доозукчуларының саны (120*)

5. Математикага чаңгыс аай күрүне экзаменинге киришкен күрүне (муниципалдыг) нийти-өөредилге албан черлериниң доозукчуларының саны (121*)

6. Математикага чаңгыс аай күрүне экзаменин дужааган күрүне (муниципалдыг) нийти-өөредилге албан черлериниң доозукчуларының саны (122*)

7. Күрүнениң (муниципалитеттиң) хүндүскү нийти-өөредилге албан черлериниң хоорай черге чаңгыс аай күрүне экзаменинге киришкен доозукчуларының саны (123*)

8. Күрүнениң (муниципалитеттиң) нийти-өөредилге албан черлериниң чаңгыс аай күрүне экзаменинге киришкен доозукчуларының саны (123.1*)

9. Күрүнениң (муниципалитеттиң) хүндүс өөренир нийти-өөредилге албан черлериниң көдээ черге чаңгыс аай күрүне шылгалдазынга киришкен доозукчуларының саны

10. Өөредилгениң шынарынга чурттакчы чоннуң таарзынып турары (127*)

11. Күрүнениң (муниципалитеттиң) хоорай черде турар хүндүс өөренир нийти-өөредилге албан черлериниң саны (128*)

12. Күрүнениң (муниципалитеттиң) нийти-өөредилге албан черлериниң саны (128.1*)

13. Күрүнениң (муниципалитеттиң) бажыңнары бустур четкен азы капитал септелге негеттинип турар нийти-өөредилге албан черлериниң саны (130*)

14. Күрүнениң (муниципалитеттиң) көдээ черде турар хүндүс өөренир нийти-өөредилге албан черлериниң саны (129*)

15. Чаштарның доктаамал өөренип турары күрүнениң (муниципалитеттиң) өөредилге албан черлериниң нийти санынга бажыңнары бустур четкен азы капитал септелге негеттинип турар күрүнениң (муниципалитеттиң) өөредилге албан черлериниң үлүү (131.1*)

16. Күрүнениң (муниципалитеттиң) көдээ черде турар нийти-өөредилге албан черлеринде өөренип турар кижилерниң саны, чылда ортумаа-биле (132*)

17. Күрүнениң (муниципалитеттиң) хоорай черде турар нийти-өөредилге албан черлеринде өөренип турар кижилерниң саны, чылда ортумаа-биле (133*)

18. Күрүнениң (муниципалитеттиң) хоорай черде турар нийти-өөредилге черлеринде доозукчуларның саны (1

19. Күрүнениң (муниципалитетти черде турар нийти-өөредилге черлеринде доозукчуларның саны (1

20. Күрүнениң (муниципалитетти черде турар хүндүс өөренир нийти-өө албан черлеринде доозукчуларны (135*)

21. Күрүнениң (муниципалитетти өөредилге албан черлеринде өөрени ларның нийти санынга кадыкшыл болгаш ийиги бөлүктүү болуп турар нын деңзигүүрү (136*)

22. Күрүнениң (муниципалитетти черде турар нийти-өөредилге албан ринде ажылдакчыларның чылда о саны (137*)

23. Күрүнениң (муниципалитетти черде турар нийти-өөредилге албан ринде ажылдакчыларның чылда о саны (138*)

24. Күрүнениң (муниципалитетти черде турар нийти-өөредилге албан ринде башкыларның чылда ортума (139*)

25. Күрүнениң (муниципалитетти черде турар нийти-өөредилге албан ринде башкыларның чылда ортума (140*)

26. Күрүнениң (муниципалитетти ти-өөредилге албан черлеринде баш нын нийти санынга күрүнениң (муни литеттиң) нийти-өөредилге албан черле педагогика ажылының стажы 5 чыл башкыларның үлүү (141*)

27. Күрүнениң (муниципалитеттиң) черде турар нийти-өөредилге албан ринде өске ажылдакчыларның (ад стратив эргелеп-башкарылганың, өөре дузалал, биче хандырылга ажылда рының, а ол ышкаш өөредилге чоруду боттандырбайн турар педагогика ажы чыларының) чылда ортумак саны (14

28. Күрүнениң (муниципалитеттиң) черде турар нийти-өөредилге албан ринде өске ажылдакчыларның (адми тив эргелеп-башкарылганың, өөре дузалал, биче хандырылга ажылдакч ның, а ол ышкаш өөредилге чорудул боттандырбайн турар педагогика ажыл ларының) чылда ортумак саны (143*)

29. Күрүнениң (муниципалитеттиң) к черде турар нийти-өөредилге албан ч ринде чылда ортумак класстар саны (

30. Күрүнениң (муниципалитеттиң) черде турар нийти-өөредилге албан ч ринде чылда ортумак класстар саны (

31. Тыва Республикага күрүнениң (ципалитеттиң) нийти-өөредилге а черлеринге бир класстың тударының ор өртээ (146*)

32. Күрүнениң (муниципалитеттиң) н өөредилге албан черлеринде ажылд ларның айда ортумак доктааттынган төлевири (147*)

33. Күрүнениң (муниципалитеттиң) н өөредилге албан черлеринде башкыла айда ортумак доктааттынган ажыл төле (148*)

34. Күрүнениң (муниципалите нийти-өөредилге албан черлеринде ажылдакчыларның (административ эрге башкарылганың, өөредилге-дузалал, хандырылга ажылдакчыларының, а ол каш өөредилге чорудулгазын боттанды турар педагогика ажылдакчыларының) ортумак доктааттынган ажыл төлевири (

35. Нийти өөредилгеге Тыва Респуб ның каттышкан бюджединиң чарыгда (150*)

36. Нийти өөредилгеге Тыва Респуб ның каттышкан бюджединиң кол хөре лерниң өртээниң улгатканынга хамаары чарыгдалдары (151*)

37. Нийти өөредилгеге Тыва Респ каның каттышкан бюджединиң хүн бү чарыгдалдарынга хамаарыштыр чары дары (152*)

38. Нийти өөредилгеге Тыва Респуб ның каттышкан бюджединиң күш-а төлевиринге болгаш күш-ажыл төлеви саналгаларынга хамаарыштыр чарыгда (153*)

39. Кижи санынга нормалап акшала рыышкынче шилчиттинген күрүнениң (м ципалитеттиң) нийти-өөредилге а черлериниң саны (154*)

40. Күш-ажыл төлевириниң түңне

...дырган чаа (адыр) системазынче ...иттинген кұрүнениң (муниципалитеттиң) ...-өөредилге албан черлериниң саны ...)

... Ада-иезиниң хайгааралы чок арткан ...рның үлүү (156*)

... Россия Федерациязының девискээ... доктаамал чурттап турар Россия Феде...зының хамаатыларынга кижизидер ...р дамчыткан (азырандыга берген) ...ш хайгааралга берген, ооң иштинде ...кчы өг-бүле дугайында керээ езугаар ...ссия Федерациязының субъектилери...ойлуларында көрдүнген таварылгалар...йгааралга алган өг-бүле (хайгааралга ...хайгааралга кижизидилге) дугайында ...езугаар дамчыттынган ада-иезиниң ...ралы чок арткан чаштарның үлүү

... Эге профессионал өөредилгениң про...зы-биле отчеттуг чылда Тыва Респуб...ың акша-хөреңгизиниң күсели-биле ...лгезин доосканн доозукчуларның саны

... Эге профессионал өөредилгениң про...зы-биле отчеттуг чылда Тыва Рес...аның акша-хөреңгизиниң күсели-биле ...лгезин доосканн, ажыл чоктарның ...л учедунда турар доозукчуларның ...59*)

... Ортумак профессионал өөредилгениң ...ммазы-биле отчеттуг чылда Тыва ...иканың акша-хөреңгизиниң күсели...өредилгезин доосканн, ажыл чоктарның ...л учедунда турар доозукчуларның ...61*)

... Ортумак профессионал өөредилгениң ...ммазы-биле отчеттуг чылда Тыва ...иканың акша-хөреңгизиниң күсели...өредилгезин доосканн доозукчуларның ...60*)

... Тыва Республиканың эге профессио...өредилгениң күрүнениң өөредилге ...ерлериниң саны (168*)

... Тыва Республиканың эге профессио...өредилгезиниң бажыңнары бустур ...зы капитал септелге негеттинип турар ...иң өөредилге албан черлериниң саны

... Эге профессионал өөредилгениң ...иң өөредилге албан черлеринде ... турар кижилерниң саны (170*)

... Эге профессионал өөредилгениң ...ге программазын езугаар Тыва ...иканың акша-хөреңгизиниң күсели...өренип турар кижилерниң саны

... Эге профессионал өөредилгениң ...ге программаларын езугаар Тыва ...иканың акша-хөреңгизиниң күсели...өренип турар кижилерниң нииити са...тумак болгаш дээди профессионал ...ге албан черлеринде эге профес...өредилгениң өөредилге програм...зугаар Тыва Республиканың акша...иниң күсели-биле өөренип турар ...иниң үлүү, хуу-биле (170.2*)

... Тыва Республиканың эге профессио...дилгезиниң күрүнениң өөредилге ...леринде бюджеттен дашкаар акша...иниң күсели-биле өөренип турар ...иниң саны (172*)

... Отчеттуг чылда эге профессионал ...ениң программазын езугаар өөре... Тыва Республиканың акша-хөрең... күсели-биле доосканн, баштайгы ... ажылга тургустунуп алган доозук... саны (173*)

... Тыва Республиканың эге профес...редилгезиниң күрүне албан черле... ажылдакчыларының (тус-тус ...иң) саны (174*)

... Тыва Республиканың эге профессио...дилгезиниң күрүне албан черлери...ыларының (тус-тус кижилерниң) ...*)

... Тыва Республиканың эге профессио...дилгезиниң күрүне албан черлери...рүлге өөредилгезиниң мастерле...(тус-тус кижилерниң) саны (176*)

... Тыва Республиканың эге профессио...дилгезиниң күрүне албан черле...ске ажылдакчыларының (адми... эргелеп-башкарылга, өөредилге...биче ажылдакчыларның, а ол ыш...дилге чорудулгазынга киришпейн турар педагогика ажылдакчыларының) (тус-тус кижилерниң) саны (178*)

58. Тыва Республиканың эге профессионал өөредилгезиниң күрүнениң өөредилге албан черлериниң башкыларының нииити санынга Тыва Республиканың эге профессионал өөредилгезиниң күрүнениң өөредилге албан черлериниң ажыл стажы 5 чыл чедир башкыларының үлүү (179*)

59. Эге профессионал өөредилгезиниң күрүнениң өөредилге албан черлериниң башкыларының айда доктаадып тургускан санаттынган ортумак ажыл төлевири (180*)

60. Эге профессионал өөредилгезиниң күрүнениң өөредилге албан черлериниң бүдүрүлге өөредилгезиниң мастерлериниң айда доктаадып тургускан санаттынган ортумак ажыл төлевири (181*)

61. Эге профессионал өөредилгезиниң күрүнениң өөредилге албан черлериниң ажылдакчыларының айда доктаадып тургускан санаттынган ортумак ажыл төлевири (182*)

62. Эге профессионал өөредилгеге Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң чарыгдалдары (183*)

63. Эге профессионал өөредилгеге Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң кол хөреңгилерниң өртээниң улгатканының аайы-биле чарыгдалдары (184*)

64. Эге профессионал өөредилгеге Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң хүн бүрүнүң негелделериниң талазы-биле чарыгдалдары (185*)

65. Эге профессионал өөредилгеге Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң күш-ажыл төлевириниң чарыгдалдарынга болгаш күш-ажыл төлевиринге саналгаларга чарыгдалдары (186*)

66. Эге профессионал өөредилгениң күш-ажыл төлевириниң түңнелинче угландырган чаа (адыр аайы-биле) системазынче шилчиттинген күрүнениң өөредилге албан черлериниң саны (187*)

67. Тыва Республиканың ортумак профессионал өөредилгезиниң күрүнениң өөредилге албан черлериниң саны (188*)

68. Тыва Республиканың ортумак профессионал өөредилгезиниң бажыңнарын бустур четкен азы капитал септелге негеттинип турар күрүнениң өөредилге албан черлериниң саны (189*)

69. Ортумак профессионал өөредилгениң күрүнениң өөредилге албан черлеринде өөренип турар кижилерниң саны (190*)

70. Тыва Республиканың акша-хөреңгизиниң күсели-биле ортумак профессионал өөредилгениң программаларын езугаар өөренип турар кижилерниң саны (190.1*)

71. Тыва Республиканың ортумак профессионал өөредилгениң күрүнениң өөредилге албан черлеринде бюджеттен дашкаар акша-хөреңгиниң күсели-биле өөренип турар кижилерниң саны (192*)

72. Отчеттуг чылда ортумак профессионал өөредилгениң программазын езугаар Тыва Республиканың акша-хөреңгизиниң күсели-биле өөредилгезин доосканн, баштайгы чылда-ла ажылга тургустунуп алган доозукчуларның саны (193*)

73. Тыва Республиканың ортумак профессионал өөредилгезиниң күрүнениң өөредилге албан черлериниң ажылдакчыларының (тус-тус кижилерниң) саны (194*)

74. Тыва Республиканың ортумак профессионал өөредилгезиниң күрүнениң өөредилге албан черлериниң башкыларының (тус-тус кижилерниң) саны (195*)

75. Тыва Республиканың ортумак профессионал өөредилгезиниң күрүне албан черлериниң өске ажылдакчыларының (административ-эргелеп-башкарылга, өөредилге-дузалал, биче ажылдакчыларның, а ол ышкаш өөредилге чорудулгазынга киришпейн турар педагогика ажылдакчыларының) (тус-тус кижилерниң) саны (198*)

76. Тыва Республиканың ортумак профессионал өөредилгезиниң күрүнениң өөредилге албан черлериниң башкыларының нииити санынга Тыва Республиканың ортумак профессионал өөредилгезиниң күрүнениң өөредилге албан черлериниң ажыл стажы 5 чыл чедир башкыларының үлүү (199*)

77. Ортумак профессионал өөредилгезиниң күрүнениң өөредилге албан черлериниң башкыларының доктаадып тургускан айда ортумак санаттынган ажыл төлевири (200*)

78. Ортумак профессионал өөредилгезиниң күрүнениң өөредилге албан черлериниң ажылдакчыларының доктаадып тургускан айда ортумак санаттынган ажыл төлевири (202*)

79. Ортумак профессионал өөредилгеге Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң чарыгдалдары (203*)

80. Ортумак профессионал өөредилгеге Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң кол хөреңгилерниң өртээниң улгатканының аайы-биле чарыгдалдары (204*)

81. Ортумак профессионал өөредилгеге Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң хүн бүрүнүң негелделериниң талазы-биле чарыгдалдары (205*)

82. Ортумак профессионал өөредилгеге Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң күш-ажыл төлевириниң чарыгдалдарынга болгаш күш-ажыл төлевиринге саналгаларга чарыгдалдары (206*)

83. Ортумак профессионал өөредилгениң күш-ажыл төлевириниң түңнелинче угландырган чаа (адыр аайы-биле) системазынче шилчиттинген күрүнениң өөредилге албан черлериниң саны (207*)

Чазак Даргазының оралакчызының хүлээлгезин күүседип турар—Тыва Республиканың көдээ ажыл-агый болгаш аъш-чем сайыды В.И.Ендан

Тыва Республиканың Көдээ ажыл-агый болгаш аъш-чем яамызы

1. Регионнуң көдээ ажыл-агыйында хаара туттунган ажылдакчыларның доктаадып тургускан ортумак ажыл төлевири (11*)

2. Көдээ ажыл-агыйның кол капиталынга инвестицияларның херек кырында хемчээлиниң индекизи (23*)

3. Аңдарган черниң нииити шөлүнге болбаазыраттынган шөлдүң үлүү (24*)

4.Оларның нииити санынга орулгазы улуг болгаш ортумак көдээ ажыл-агый организацияларының деңзигүүрү (20*)

5. Көдээ ажыл-агыйның 1 рубльге бүдүрген продукциязынга онааштыр Тыва Республиканың көдээ ажыл-агыйга каттышкан бюджединиң чарыгдалдары (21*)

Тыва Республиканың Көдээ ажыл-агый болгаш аъш-чем яамызы,

Тыва Республиканың Күш-ажыл болгаш социал политика яамызы

1. Көдээниң ажыл кылыр назылыг чурттакчы чонунуң күш-ажылга хаара туттунган деңнели (22*)».

Дарганың оралакчызының хүлээлгезин күүседип турар — Тыва Республиканың Чазааның Даргазының Канцеляриязының удуртукчузу А.М. Монгал

1. Орук-транспорт озал-ондааның түңнелинде чоннуң өлүп хораар чоруу, 100 муң кижиге онааштыр өлген кижилерниң саны (55*)

2. Тыва Республикада кем-херек үүлгедироруктуң деңнелинге чурттакчы чоннуң үнелели (271*)

3. Хоойлу езугаар күштүг болуп кирген буруудадыышкын шииткелин барымдаалап шииттирген кижилерниң нииити санынга кем-херек үүлгеткени дээш мурнунда шииттирип чораан кижилерниң үлүү (269*)

4. Бүрүткеттинген кем-херек үүлгедиишкиннериниң саны (270*)

5. Хамаатыларның айыыл чок чоруун хандырар талазы-биле Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагырга органнарының ажыл-чорудулгазынга чурттакчы чоннуң таарзынып турары (272*)

6. Эрге-хоойлу камгалаар ажыл-чорудулгага Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң чарыгдалдары (273*)

7. Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагырга органнарының ажыл-чорудулгазынга, ооң иштинде Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагырга органнарының информастыг ажык чорууңга чурттакчы чоннуң таарзынып турары (282*)

Тыва Республиканың Саң-хөө яамызы

1. Күрүне (муниципалдыг) албан черлериниң хуусаазын эрттирген чээли өрелериниң хемчээли (274*)

2. Хамаатылар мурнунга хүлээлгелер күүседир талазы-биле Тыва Республиканың бюджеттериниң болгаш муниципалдыг тургузугларының бюджеттериниң өрези (275*)

3. Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң орулгаларының нииити хемчээлинге Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң үндүрүг болгаш үндүрүг эвес орулгаларының үлүү (субвенциялар чокта) (277*)

4. Муниципалдыг районнарның каттышкан бюджеттериниң орулгаларының нииити хемчээлинге муниципалдыг районнарның каттышкан бюджеттериниң үндүрүг болгаш үндүрүг эвес орулгаларының үлүү (субвенциялар чокта) (278*)

5. Хоорай округтарының каттышкан бюджеттериниң орулгаларының нииити хемчээлинге хоорай округтарының каттышкан бюджеттериниң үндүрүг болгаш үндүрүг эвес орулгаларының үлүү (субвенциялар чокта) (279*)

6. Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң орулгаларының нииити хемчээлинге муниципалдыг тургузугларның бюджеттериниң орулгаларының үлүү (субвенциялар чокта) (280*)

7. Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң чарыгдалдарының нииити хемчээлинге Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң кол хөреңгилерниң өртээниң улгатканы-биле чарыгдалдарының үлүү (281*)

8. Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагырга органнарының хамаатлы албан-хаакчыттарының доктааткан ажыл төлевириниң айда ортумак санаашкыны (286*)

9. Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагырга органнарында ажылдап турар кижилерниң саны (287*)

10. Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагырга органнарында күрүнениң хамаатлы албан-хаакчыттарының саны (288*)

11. Тыва Республиканың тус чер бот-башкарылга органнарында муниципалдыг албан-хаакчыттарның саны (289*)

12. Социал адырның салбырларын акшаландырарынга Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң чарыгдалдарының нииити хемчээлинге социал адырга автономнуг албан черлериниң болгаш күрүнениң эвес (муниципалдыг эвес) организацияларның чедирип турар ачы-дузазын акшаландырарынга Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң чарыгдалдарының үлүү (291*)

13. Бюджет ачы-дузазын акшаландырарынга Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң чарыгдалдарының нииити хемчээлинге автономнуг албан черлериниң болгаш күрүнениң эвес (муниципалдыг эвес) организацияларның чедирип турар бюджет ачы-дузазын акшаландырарынга Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң чарыгдалдарының үлүү (292*)

14. Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң чарыгдалдары (293*)

15. Күрүне эрге-чагырга болгаш тус черниң бот-башкарылга органнарының ажылдакчыларын тударынга чарыгдалдар талазы-биле Тыва Республиканың каттышкан бюджединиң чарыгдалдары (295*)

Чазак Аппарадының удуртукчузу—Тыва Республиканың сайыды Ю.Ю. Ананьин

1. Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагырга органнарының (тус чер бот-башкарылга органнарының), Тыва Республиканың албан черлериниң (муниципалдыг албан черлериниң) электроннуг хевирге чедирип турар күрүне ачы-дузазының саны (285.1*)

2. Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагырга органнарының (тус чер бот-башкарылга органнарының), Тыва Республиканың албан черлериниң (муниципалдыг албан черлериниң) чедирип турары күрүне ачы-дузазының саны (285.2*)

3. Россия Федерациязының субъектизиниң күүсекчи эрге-чагырга органнарының (тус чер бот-башкарылга органнарының) болгаш Россия Федерациязының субъектизиниң албан черлериниң (муниципалдыг албан черлериниң) электроннуг хевирге бирги ээлчегде чедирип турар күрүне ачы-дузазының саны (285.3*)

2. Бо Чарлык аңаа ат салган хүнден эгелеп күштүг болуп кирер.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай,
2010 чылдың июнь 21
№108

«МӨҢГҮННҮҢ МЕҢГИЛЕРИ»

Амыдыралдың кадык овур-хевири

Чүгле Тывада эвес, харын-даа Чөөн Сибирьде эң бедик даг — Мөңгүн-Тайганың меңгилеринден эгезин ап, кыңгырадыр ырлап чыдар арыг-кылаң Мугур хемниң унунга үе-дүптен чурттап чораан салчактар, хертектер, донгактар, кара-салдар база оон-даа өске өгбелеривистиң ажы-төлдери, салгалдары чылдың-на эрттирип чаңчылчый берген бо байырлал июль айда Мөңгүн-Оваазын дагыыр езулал-биле эгелээн. Ук байырлалдың ады безин «Мөңгүннүң меңгилери» деп онзагай чараш дыңналыр.

Эрткен чылын бо байырлалды Александр Доржу (шолазы Ак-Доржу) оглу баштадыр салчактарның аймаа хөлчок демниг, бедик деңнелге эрттирген болза, а бо чылын Мугур-Аксы ортумак №1 школазының хоочун башкылары Долчуң Баазаңовна, Чечекмаа Баазаңовна баштаан хертектерниң салгалдары организастап эрттирген. Кончуг-даа аяс-кааң хүн меңгилери чайыннаан ыдыктыг улуг даавыс Мөңгүн-Тайга харап алган турда, Мөңгүн-Оваазын дагаан соонда, спортчу хемчеглер аът чарыжындан эгелээн.

Спортчу маргылдааларга киржир дээн салчактарның, хертектерниң, донгактарның, кара-салдарның төрел бөлүк аймактары чыскаалыпкаш, рапорттарын берген соонда, Мугур хемниң унунда чурттап чоруур эң улуг назылыг хоочуннарга, оларның салгалдарынга Мөңгүн-Тайга кожуун чагырганың төлээлери, Кызылда чурттап чоруур чаңгыс чер-чурттуглары ТР-ниң алдарлыг экономизи, Дээди Хуралдың улуг бухгалтеринге хөй чылдарда үре-түңнелдиг ажылдап чораан Бичен Иргековна Салчак (ам Санчы), республиканың эмчи колледжизинде башкы, «Малчыннар» эмнелгезинде ЛОР-эмчи Зоя Шөмбүловна (Бурушкак Салчактың Сеңмит уруунуң уруу) олар байыр чедирип, өртектиг белектерни, чаңгыс чер-чурттуу Зоя Донгактың «Мөңге меңги оранында», «Өскүзүнден өлбес», «Монгольский дневник», ооң очулдурганы «Азия диптиң төвүнде» деп номнарын тывыскан.

Байырлалдың аът чарыжынга улуг болгаш аныяк, челер шупту 36 аът киришкен. Чарыш аъттарының аразынга 1-ги черни Иргит Марат-оолдуң сылдыс шокарлыг бора аъды, 2-ги черни Хойлак-оол Хертектиң шилги аъды, 3-кү черни Александр Салчактың Хүлүк-Боразы (мунукчузу Аянчы Салчак) ээлээш, ирттер, сергелер-биле шаңнатканнар. Аныяк болгаш челер аъттарның чарыжынга Александр Ак-Доржу оглу Салчактың ийи аъды, Веньямин Саяның кара аъды болгаш өске-даа аъттар тускай шаңналдарга төлептиг болган.

Байырлалга база бир кайгамчык солун чүүл — Айлаң Доржу уруу Салчактың ада-ие төрел салгалын Салчак Улуг-Ак өгбезин баштадыр алды салгалга чедир чыскааганы болган.

Төрел бөлүктер аразынга канат тырттары каттырынчыг, солун маргылдаа болган. Аңаа кончуг чидиг демиселдиң түңнелинде 1-ги черни Мугурнуң хоочун малчыны чораан Багай-оол Хертектиң салгалдары (хертектер аймаа), 2-ги черни төп кожуун эмнелгезининң хоочун фельдшери Зоя Балдыевна баштаан салчактар, 3-кү черни Борис Хунан-Караның баштааны салчактар аймааның командазы алган.

Тыва чоннуң эң-не сонуургаар мөөрейи — хүреш «Мөңгүннүң меңгилери» байырлалдың солун, көрүштүг, эң кол черин ээлээн. Баштай 14-16 харлыг мөгелер хүрешкен. Аңаа Артыш Шөмбүл (Бурушкак Салчактың 4-кү салгалы) шүүлгеш, серге-биле, үжүүрлешкен мөге Эртине Хомушку (Тоолайлыгдан) база серге-биле шаңнаткан.

42 улуг мөгелерниң солун хүрежи-даа эгелээн. Девип чоруп орар хөй-ле аныяк мөгелерниң аразында хоочун мөгелер Павел Балдыевич, Борис Хунан-Караевич Салчактар, Байлак Аксак-оолович Донгак оларны көөрге, сүрлүг-даа, көрүштүг-даа чорду. Мөгелерниң ачыр-дачыр тудушканының түңнелинде Мөңгүн-Тайга кожууннуң өзүп орар шыырак дээн аныяк мөгелери Меңги Хертек шүүлген, Буян Салчак үжүүрлешкен, 16 харлыг мөгелер аразынга үжүүрлешкен мөге Эртине Хомушку думчуу ханзырап турда-ла 3-кү черге төлептиг болду.

Мөөрейниң деткикчилери дээрге-ле Мугур хемниң унунга үе-дүптен бээр чурттап чораан өгбеливистиң ажы-төлү, салгалдары өг-бүле бүрүзүнден 500-500 рубльди берип, ирт, серге-биле деткикчилээн Алексей Чыжыр-оол, Вера Чыжыр-оол, Болат-оол Донгак, Апрель Донгак, Александр Салчак, Полина Салчак, Адар-оол Хертек, Шолбан Салчак, Григорий Хертек, Байлак Хертек, Хураган-оол Кара-Сал, Мая Салчак болгаш өскелер-даа болган. Оларга чон өөрүп четтиргенин илередип, ажыл-амыдыралынга чедиишкиннерни күзеп, чылыг, чымчак йөрээлдерни кылган.

Амыдыралдың кадык овур-хевирин, тыва езу-чаңчылдарны, спорттуң национал хевирлери: тыва хүрешти, аът чарыжын база бодунуң хан-дамыр төрел бөлүүн, ук-төөгүзүн хандыр билип алырын аныяк-өскен ортузунга суртаалдаан бо байырлалга келген чон арыг агаарга ажыктыг, солун кылдыр дыштанып алган.

Зоя ДОНГАК,
башкы.

«Энергострой» КХН

Кызыл хоорайның «Энергетиктер» микрорайонунда 11 дугаар бажыңда чаа 30 квартиралыг, чурттаарынга аажок таарымчалыг квартираларны садып тур.

1 өрээлдиг квартира— 44 дөрбелчин метр;

2 өрээлдиг квартира— 72 дөрбелчин метр.

Соңгаларын пластиктен кылган. Чылыг дамчыдылгазын, изиг болгаш соок сугларны квартиралар аайы-биле санап турар.

Кызыл хоорай, Колхозная кудумчузу, 2а, телефоннары: 4-85-29.

Мобиль телефоннар: 8-923-268-9073, 8-905-920-4101.

БОДУНУҢ КВАРТИРАЗЫ БОЛУР!

«Ипотека агентилели» ААН болгаш Россияның Ажаалга банкызын дамчыштыр ипотека чээлизин берип турар.

Ава дугайында сөс

Сен база бодуңнуң хүн бүрү ажыл-херектериңге алыскан чоруур сен. А мен база амыдыралымны бодумнуу-биле көрүп, ажылдап-чурттап чоруур мен. Ынчалзажок кандыг-бир-ле чүвеге таваржы бергенимде, чүгле сээң ачың-биле бодумну херек кижи-дир мен деп үнелей бээр мен.

* * *

Чүгле ава кижи уруунуң азы оглунуң сеткил-хөөнүн оожургадып, чылыдып, сергедип келир сөстерни чугаалап болур.

* * *

Мегелепкениңни аваң дораан билип каар.

* * *

Авалар хензиг-ле када, бут кырынга тура-ла, чамап, даарап, иле тыртып бериптер.

Юбилейиңер-биле!

Бистиң эргим, ынак аваыс **Валентина Сергеевна Куу** август 26-да 55 харлаар. Ол Чөөн-Хемчик кожууннуң Чыр сумузунга фельдшерлеп ажылдаа-ла 35 чыл болган, база юби Аваыс кады чурттаан эжиниң бүзүрелдиг чөленгиижи, 3 кыс 3 оолдуң ынак авазы. Аңаа ийи дакпыр юбилейин таварь дараазында одуругларны бараалгаттывыс:

Каптагайда төрүттүнүп келгеннерге
Каң дег кадык, эң-не эргим, үнелиг боор
Кадыкшыл дээш туржуп чоруур аваыска
Кайгамчыктыг чедиишкинни күзедивис!
Улус-чоннуң кадыы дээштиң сагыш салып,
Уйгу-дыш чок, бачым, далаш тура хүнзээр
Ажыл-ижи нарын, берге аваыска
Аас-кежиин, чедиишкинни күзедивис!
Бежен бештээн энерелдиг аваыска
Черге чедир мөгейбишаан, уруглары
Ам-даа хөй чыл өөрүшкүлүг кадык боорун
Алгап-йөрээп, күзеп тур бис!

Хүндүткел-биле,
өөнүң ээзи Хүлер-оол Чамыяңович, уругл Айлаана, Аяна, Аяс, Артыш, Айдың, Айы уйнуу Аюш, күдээзи Саян, керни Долума.

Солун маргы

ЧАДАГ-ТЕРГЕ ДӨМЕЙ-ЛЕ ХӨЛГЕ-ДИР...

Кызыл хоорайның элээдилери чайгы дыштанылгазын боттарынга ажыктыг кылдыр эрттирери-биле Тываның №1 автобүдүрүлге чери оларның аразынга орук шимчээшкининиң дүрүмнерин оолдар, уругларның билириниң, сагыырының база орукка айыыл чок чорукту болдурбазының талазы-биле хоорай чергелиг маргылдааларны улуг-хүннер санында эрттирип турары онза солун. Чижээ, маргылдаа санында аңаа 20 хире элээди оолдар, а чамдыкта уруглар киржип турар.

Сөөлгү бир маргылдаага Кызылдың №7 ортумак школазының алдыгы классчызы Алдын Ондар тиилээш, чадаг-терге-биле шаңнаткан. Ийиги-үшкү черлерни ээлээн оолдар база шаңнал чок артпайн турар. Ооң түңнелинде бо солун болгаш онза чугула маргылдаага киржир күзел дарның саны эвээжевес а

Орук дүрүмүн билири, с сагып ажыглаары оларн тарынга келир үеде улуг-би машиналар мунуп эгелээр апаар. Амдыызында олар гылдаага эки киржип тура «чадаг-тергени мунуп бол шынзылганы тыпсырын турар.

Эң солун чүве — бо даага уругларның база иде киржип эгелээни. Ооң ор чылары ында багай чүве ч дизе чадаг-тергени канд кижи мунар, а орук чурумун ле кайы-даа черге сагыыр деп санап турар. Автобу чериниң бо эгелээшкини мактавас, үнелевес аргаж

Алексей О

Кызыл хоорай.

САДЫП ТУРАР

4 өрээлдиг, 2 аал чурттаар тууйбудан кылган бажыңны талазын садып тур бис. Өртээ—1 млн. 600 муң рубль. «Спутни ги шугум.

Харылзажыр телефоннар: 4-74-86; 8-913-345-87-07.

Дыңнадыглар

Тыва Республиканың Сүт-Хөл кожууннуң чагыргазынче хам **Чодураа Николаевна Монгуштан** бажың тудуп алыры-биле Республика, Сүт-Хөл кожуун, Суг-Аксы сумузу, Аныякта кудумчузунда (адрестиг, уг-шии билдингир) ниити шөлү дөрбелчин метр чер участогун арендага бээрин дилээн би риишкин кирген.

Күштүг болуп турар хоойлужудулга езугаар бо медээни па ныңдан бээр 30 хонук дургузунда аңаа удурланган билдирииш дараазында адресте хүлээп ап турар: Сүт-Хөл кожууннуң чагыр

* * *

Тыва Республиканың Сүт-Хөл кожууннуң чагыргазынче хам **Байлак Шылгаар-ооловна Монгуш** бажың тудуп алыры-биле Республика, Сүт-Хөл кожуун, Суг-Аксы сумузу, Ал Маадырская,66 кудумчуда (адрестиг, уг-шии билдингир) нийти 900 дөрбелчин метр чер участогун арендага бээрин ди билдирииишкин киирген.

Күштүг болуп турар хоойлужудулга езугаар бо мед парлааныңдан бээр 30 хонук дургузунда аңаа удурла билдирииишкинни дараазында адресте хүлээп ап турар: Республика, Сүт-Хөл кожууннуң чагыргазы.

ШЫН Индекс 667000. Кызыл хоорай, Красноармейская, 100.

ТУРГУЗУКЧУЗУ: Тыва Республиканың Чазаа.
Кол редактор С.С.МОНГУШ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ: Кол редактор—2-01-35, редакторнуң оралакчызы — 2-19-87, тел: факс (394-22) 2-17-94, бухгалтерия — 2-17-91. e-mail:shyntuva@mail.ru
КИЛДИСТЕР: ниитилел-политиктиг килдис—2-18-10, культура, өөредилге — 2-03-88, чагаа — 2-17-09, көдээ ажыл-агыйы — 2-17-09 очулга — 2-03-87, үлетпүр — 2-40-77.
Солун келбейн барганда, 3-14-94 телефонче долгаар.
Неделяда үш катап үнер. Хемчээли парлаан 2 ама.
Тираж 7400. Чагыг 101. Номерни парлалгаже дужааганы: график езугаар — 21.00, херек кырында — 20.00.

АГАР САНЫВЫС: № 40703810900000010000 ОАО НКО "Тувакре Кызыл ИНН—1701008465; корр сч 30101810700000000740 БИК 04930
Россия Федерациязының Парлалга, телерадио-дамчыдылга бо массалыг коммуникациялар херектериниң талазы-биле яамызының Орт Сибирьде регионнар аразының девискээр эргелели «Шын» солунну чылдың май 14-те эде бүрүткээн.
Херечилелдиң дугаары — ПИ № 16-0510. Индекс 11530, 31730.
ТР-ниң «Тываполиграф» Күрүнениң унитарлыг бүдүрүлгезинге пар (Кызыл, Щетинкин-Кравченко, 1).
Солунда парлаттынган материалдарның авторларының бодал редакцияның туружу-биле дүүшпейн барып болур. Айыттынган сан болгаш өске-даа фактылары, дыңнадыглары дээш авторлар бот харыылаар.